БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ВА МИНИСТРЛАР СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН • № 162 (19.833). • 1987 йил 16 июль, пайшанба • Баҳоси 3 тийин.

ҚАЙТА ҚУРИШНИ АМАЛИЙ ИШЛАР БИЛАН ЧУҚУРЛАШТИРАЙЛИК

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИДА ОММАВИЙ АХБОРОТ ВОСИТАЛАРИ ВА ИЖОДИЙ СОЮЗЛАР РАҲБАРЛАРИ БИЛАН УЧРАШУВ БЎЛИБ ЎТДИ. УЧРАШУВ ҚАТНАШЧИЛАРИ ҚАЙТА ҚУРИШ ЖАРАЁНИДА, КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ 1987 ЙИЛ ИЮНЬ ПЛЕНУМИДА БЕЛГИЛАНГАН ВАЗИФАЛАРНИ БАЖАРИШДА МАТБУОТ, ТЕЛЕВИДЕНИЕ ВА РАДИОЭШИТТИРИШНИНГ РОЛИНИ ЯНАДА ОШИРИШ МАСАЛАЛАРИ ХУСУСИДА ФИКРЛАШИБ ОЛДИЛАР.

Учрашувда КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари **М. С. Горбачев** нутқ сўзлади.

— Биз сизлар билан яна учрашяпмиз. Менимча, бу яхши анъана. Биз оммавий ахборот воситаларимиз қайта қуришга қўшаётган ҳиссани юксак қадрлаймиз. Мен журналларимизни, шу жумладан адабий журналларимизни ҳам шулар қаторига қўшяпман: чунки уларда публицистика бўлимлари катта ўрин олмоқда. Мен ҳатто айтардимки, КПСС Марказий Комитетининг 1985 йил апрель Пленумидан кейин дарҳол шу жараёнга оммавий-ахборот воситалари активлик билан чинакамига киришмаганида эҳтимол партия қайта қуришнинг жамики проблемаларини муҳокама қилишнинг ҳозирги даражасига чиқа олмаган бўлур эди. Қайта қуриш проблемалари эса жуда кенг, хилма-хил, зиддиятлидир.

Бу биринчиси. Иккинчидан, турмуш ўзгариб бормоқда. Эҳтимол, биз истаётгандек тез ва тўла-тўкис ўзгармаётгандир. Бунда ҳар хил нуқтаи назарлар мавжуд: баъзилар қайта қуриш жараёнлари секин бормоқда, деб ҳисоблашса, бошқалар биз шошиляпмиз, демоқдалар. Ўйлайманки, жамиятимизда биз қилаётган, амалга ошираётган ишлар катта масъулиятни ва вазминликни тақозо этади, зотан биз ўз суръатларимизни шунга қараб белгилашимиз керак. Биз ғоят катта мамлакат, буюк халқ олдида турибмиз, бу халқ Октябрь ғалабаларини мустаҳкамлаш ва кўпайтириш, Ватанимизни қудратли социалистик давлатга айлантириш учун ниҳоятда кўп қурбонлар берди. Шу боисдан бизнинг барча ҳаракатларимиз халқ олдида ҳам, бутун инсоният олдида ҳам мамлакатимиз, давлатимиз ҳозирги дунёда ўйнаётган ролни ҳисобга олиб, катта масъулиятни талаб этади.

Ўзгаришлар содир бўлмоқда, биз уларни кўриб турибмиз. Марказий Комитетнинг январь Пленумига қадар аҳвол бошқача эди, ундан кейин эса мутлақо ўзгариб кетди. Биз Марказий Комитетнинг июнь Пленумини ўтказишга ҳозирлик кўра туриб, экономикани бошқаришни тубдан қайта қуриш тўғрисидаги масалани кун тартибига қўйиш билан умуман қайта қуришнинг бориши ҳақида гапирмасдан ўта олмаслигимизни англадик. Бу мутлақо тушунарлидир. Экономикамиздаги базис ҳолатлар қанчалик аҳамиятли бўлмасин, шунга қарамай, қайта қуришни жамиятимиз турмушидаги бошқа барча соҳалар ва аввало, маънавий ва сиёсий соҳалар, демократия соҳаси ва бошқа кўпгина соҳалар билан ўзаро боғлиқ ҳолда амалга оширилмаган тақдирда экономикамиздаги қайта қуриш жараёнлари юришмайди. Марказий Комитетнинг январь Пленумидан кейин бу жараёнлар ўз характерини ўзгартирди, мунозараларнинг суръати, уларнинг ўткирлиги, қабул қилинаётган қарорларнинг мазмуни ҳам ўзгарди. Ҳамма нарса ўзгарганлиги ва ўткирлашганлигини очиқ айтиш керак. Бу — биз январь Пленумида масалани тўғри қўйганлигимизни ва қайта қуриш жамият турмушининг барча соҳаларини, халқнинг барча қатламларини қамраб ола бошлаганлигини билдиради. Қайта қуриш ўз механизмлари орқали миллионлаб кишиларни ишга сола бошлади, миллионлаб кишилар бор жойда эса катта, масъулиятли сиёсат бошланади.

Шундай қилиб, Марказий Комитет июнь Пленумидаги докладда қайта қуришнинг умумий боришини таҳлил этувчи, биз ҳозиргача қанча йўлни босиб ўтганлигимиз, ҳозир қаерда турганлигимиз хусусида фикр юритиш мумкин бўладиган сиёсий бўлим зарурлиги тўғрисидаги фикрга келдик. Қайта қуришнинг фақат бошланғич босқичида турганлигимиз биз учун равшан бўлиб қолди, лекин шунга қарамай, энди бу тараққиётимиздаги қандайдир ўзига хос янги давр бўлиб, биз қайта қуришнинг янги марраларига эришдик, келгуси режаларимизда янги сарҳисобимиз пайдо бўлди.

Шу муносабат билан, ҳаракат жадаллашиб бораётганлиги сабабли партия ҳам, оммавий ахборот воситалари ҳам ҳамиша «соатларни тўғрилаб» боришлари зарур. Ўйлайманки, июнь Пленумидан кейин бундай зарурат яна ҳам ошди, чунки бу Пленумда экономикамизни бошқариш системасини қайта қуриш билан боғлиқ ниҳоятда муҳим аҳамиятга молик масалалар ҳал қилинди. Ишончим комилки, сизларнинг ҳаммангиз Пленум материалларини яхши биласизлар, ўз баҳоингизга, ўз фикрингизга эгасизлар. Асосий фикрга ҳам қўшиласизлар, деб ўйлайман, Марказий Комитет апрель Пленумидан кейин биз амалга ошираётган ишларнинг ҳаммасини жамиятимиз тараққиёти боришининг ўзи, йиғилиб қолган проблемалар ва ҳал этиш керак бўлган вазифаларнинг кечиктириб бўлмаслиги тақозо этди.

Мен ҳамиша жамият тўғрисида гапиряпман, чунки Марказий Комитет ва Сиёсий бюро ўз сиёсатини жамиятни ривожлантириш манфаатларига асосланиб, ижтимоий тараққиётда содир бўлаётган тенденцияларни ҳисобга олиб, жамиятни ташвишлантираётган, у муҳокама қилаётган проблемаларга қараб белгилайдилар. Жамият қандайдир қиёфасиз бир нарса эмас, албатта, унда конкрет кучлар — ишчилар синфи, деҳқонлар, зиёлилар, уларнинг ичида эса ўз хусусиятларига, ўз қизиқиш ва манфаатларига эга бўлган қатламлар бор. Қайта қуриш ва унинг проблемалари ҳар бир группанинг ҳаётий тажрибасини, конкрет турмуш шароитларини ҳисобга олганда жамиятимизнинг турли синфлари ва қатламларида турлича намоён бўлмоқда.

Жамиятда ҳал этилмаган жуда кўп проблемалар мавжудлигига, жумладан экономикадаги аҳвол жуда кескин эканлигига асосланиш лозим. Биз айни мана шуни назарда тутишимиз, жамиятда етилган нарсаларни англашимиз керак. Биз тўғри йўлни танлаб олганлигимизни ҳам тушуниш лозим. Ўтган икки йил шуни кўрсатдики, одамларнинг қайта қуриш зарурлигига қатъий ишончи мустаҳкамланиб бормоқда, кўпчиликда эса ҳатто қайта қуриш барбод бўлиб қолмаса эди, деб хавотирланиш ҳоллари намоён бўлмоқда.

Шуни таъкидламоқчиманки, (Марказий Комитетнинг июнь Пленумида ҳам гап шу ҳақда борган эди) қайта қуриш — инкор этиш эмас, инкор этиш бўлган тақдирда ҳам диалектик инкор этишдир. Биз жадаллаштиришга, қайта қуришга қаратилган йўлимизга амал қилаётган эканмиз, ботқоқликдаги қандайдир сирпанчиқ дўнгликларда эмас, балки совет кишилари кўпгина авлодларининг куч-ғайратлари билан, бизнинг йўлимизда кашшофлар олиб борган кураш натижасида вужудга келган мустаҳкам заминда турибмиз. Ҳамма нарса: ғоят катта ютуқлар ҳам, шу билан бирга жудоликлар ва маҳрумликлар ҳам бўлди. Машаққатли синовлардан ўтиш лозим эди. Мен буни шунинг учун айтяпманки, ҳатто сизларнинг орангизда ҳам: янги босқич жамики нарсаларни рад этишга айланиб кетмасмикан, биз ўз тарихимизни унутиб қўймадикмикан, ҳозирги сиёсатда ўтмиш авлодлар қилган ишларга етарли баҳо бермаслик намоён бўлмаётганмикан, деб хавотир олинаётганлигини кўриб турибман. Шундай деб ҳисоблаш ва ўйлаш хато бўлур эди, ўртоқлар.

(Давоми иккинчи бетда).

Америка—Совет «Тинчлик учун юриши» қатнашчиларининг мурожаатномасига М. С. ГОРБАЧЕВнинг жавоби

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари М. С. Горбачев номига шу йил 14 июндан 8 июлгача Ленинград — Новгород — Калинин — Москва маршрути бўйлаб ўтказилган Америка—Совет «Тинчлик учун юриши» қатнашчилари группасидан мактуб олинди. Шу мактуб тексти газетанинг бугунги сонида эълон қилинмоқда.

М. С. Горбачев номига юришнинг америкалик айрим қатнашчиларидан ҳам бир қанча хатлар тушди. Улардан бири Америкадаги Балтимор шаҳри пресвитериан жамоаси раҳбариятининг мактубини ҳам қўшиб юборган. АҚШ президенти Р. Рейганнинг ҳам номига ёзилган бу хатда давом этаётган ядровий қуролланиш пойгаси муносабати билан чуқур ташвиш билдирилади, иккала мамлакат раҳбарлари дунёни ядро қуролидан халос этишга даъват қилинади, диний доираларнинг шу жараёнга кўмаклашишга тайёр эканликлари изҳор этилади.

М. С. Горбачев ўз номига тушган хатларга қуйидаги жавобни қайтарди:

Азиз дўстлар!

Совет — Америка «Тинчлик учун юриши» қатнашчиларига совет кишилари шодиёна меҳмондўстлик кўрсатганликлари учун миннатдорчилик билдириб, йўллаган хатларингиз, телеграмма ва мурожаатларингиз учун сизларга миннатдорчилик билдираман.

Минглаб совет гражданлари билан бўлган учрашувлар, болаларимизнинг тинч келажагини қандай қилиб таъминлаш, инсониятнинг омон қолишини қандай қилиб гарантиялаш тўғрисидаги қизғин мунозаралар юриш қатнашчиларининг хотирасида узоқ вақт сақланиб қолади, деб ўйлайман.

Совет Иттифоқи ва Америка гражданларининг СССР билан АҚШ ўзаро муносабатлари тарихида биргаликдаги мана шу биринчи юриши ишонч, ҳамжиҳатлик ва дўстликни мустаҳкамлашга қўшилган аниқ-равшан ҳиссадир, амалдаги халқ дипломатиясининг ишончли намунасидир. Совет раҳбарлари бундай ташаббусларни қўллаб-қувватлайдилар, чунки бу ташаббуслар бевосита турли мамлакатларнинг оддий кишилар ўртасида яхши қўшничилик муносабатлари ўрнатишга олиб боради, эскирган сиёқа қарашларга барҳам беради ва бир-бирини душман деб билиш ўрнига шерик ва дўст деб билиш муҳитини вужудга келтиришга кўмаклашади.

Инсоният боши узра таҳлика солиб турган ва планетамиздаги бутун жонзотни йўқ қилиб ташлаши мумкин бўлган ядровий фалокат хавфи хусусида мен олган хатларда изҳор этилган чуқур ташвишга қўшиламан. Барча нуқтаи назарлардан — шу жумладан, албатта ахлоқий нуқтаи назардан ҳам ядровий фикрлашни тарк этиш, қиличлардан омочлар ясаш, бундан бўшатиб олинган маблағни социал эҳтиёжларга, бунёдкорлик мақсадларига ишлатиш пайти келди. Бизнинг эътиқодимизча, зўравонликсиз дунёни ядро қуролидан холи дунёни барпо этиш ядро қуроли воситасида ўзини ўзи қирғин қилиш сиёсатининг ўрнини оладиган бирдан-бир йўлдир, инсониятнинг омон қолишига кафолот берадиган йўлдир.

Совет Иттифоқи тинчликни қадрлайдиган ҳар бир киши учун инсониятнинг мана шу чинакам муқаддас мақсадларига эришишда қатъиятли ва собитқадам иттифоқчидир. Бизнинг бутун сиёсатимиз шу мақсадга бўйсундирилган. Биз ядро қуролини тугатиш йўлида олға силжиш соҳасида ҳозир очилаётган имкониятлар реаллик бўлиб қолиши учун бундан буён ҳам ўз куч-ғайратларимизни сарфлайверамиз.

Сизларга ва оилаларингизга сиҳат-саломатлик, бахт-саодат, эсон-омонлик тилайман, урушларсиз ва қурол-яроғсиз дунёда яшашларингизга тилакдошман.

М. ГОРБАЧЕВ.

* * *

АМЕРИКА — СОВЕТ «ТИНЧЛИК УЧУН ЮРИШИ» ҚАТНАШЧИЛАРИНИНГ МАКТУБИ

Ҳурматли Бош секретарь Михаил Горбачев!

Америка—Совет «Тинчлик учун юриши»нинг қатнашчилари шодиёна меҳмондўстлик учун Сизга, совет халқига ва тинчликни ҳимоя қилиш совет комитетига ўз ташаккури ва миннатдорчилигини изҳор этишни истайдилар. Ленинграддан Москвага ўтказилган тинчлик учун юриш вақтида жуда яхши уюштирилган тадбирлар уни муҳим ва унутилмас воқеага айлантирди. Биргаликдаги мана шу биринчи юриш муваффақиятли ўтказилганига шароит яратиб берган жуда катта куч-ғайратларни биз ҳаммамиз юксак баҳолаймиз.

Юриш вақтида минглаб кишиларнинг қалб ҳарорати ва завқ-шавқи, қўшиқлари, рақслари ва табрик сўзлари бизни ром этиб, мафтун қилди. Бизга уруш даҳшатларини эслатувчи ёдгорликлар ёнидаги тантанали маросимлар совет халқи астойдил тинчликни хоҳлашига бизни узил-кесил ишонтирди.

Бизнинг юришимиз халқларимиз ўртасидаги тобора чуқур ҳамжиҳатлик ва муносабатларни яхшилаш муҳитини вужудга келтиришга кўмаклашди. Шу қадар турли маданиятлар соҳиби бўлган кишилар ҳамкорлик қилиб, можароларни тинч ҳал эта олишларини бу юриш намойиш қилди. Бу илк қадамлар ядровий қуролсизланишга ва Ер юзида тинчликка эришиш йўлини қисқартиришига астойдил умид қиламиз.

Биз юртимизга қайтиб боргач, урушларсиз дунёни барпо этиш соҳасидаги ишимизни давом эттиришга ваъда берамиз. Тинчлик йўлидаги мана шу юриш мамлакатларимизда шу тарздаги биринчи тадбиргина эканидан умидвормиз.

Мана шу тарихий юриш рўёбга чиқиши учун куч-ғайратларини аямаган барча кишиларга яна бир бор чуқур миннатдорчилигимизни изҳор этишга ижозат бергайсиз.

Тинчликка умидворлик билан

юриш қатнашчилари.

КПСС Марказий Комитетида

«МАМЛАКАТ БИР ҚАНЧА РАЙОНЛАРИ ВА САНОАТ МАРКАЗЛАРИДАГИ ЭКОЛОГИК ВАЗИЯТ ТЎҒРИСИДА»

КПСС Марказий Комитети ушбу масала юзасидан қабул қилган қарорда кўпгина министрликлар ва идоралар, маҳаллий партия, совет, хўжалик ва касаба союз органлари атроф-муҳитни муҳофаза этишни таъминлаш юзасидан қатъий чоралар кўрмаётганликлари айтилади. Мамлакатнинг баъзи районларидаги экологик вазият кескинлашмоқда.

Бир қанча тармоқларнинг раҳбарлари, аввало, СССР Энергетика ва электрлаштириш министрлиги, СССР Қора металлургия министрлиги, СССР Химия саноати министрлиги, СССР Рангли металлургия министрлиги, СССР Бинокорлик материаллари саноати министрлиги, СССР Минерал ўғит ишлаб чиқариш министрлиги ва бошқа баъзи министрликларнинг раҳбарлари ўзларига қарашли корхоналарда атроф-муҳит

(Давоми учинчи бетда).

РЕСПУБЛИКА ПАРТИЯ-ХЎЖАЛИК АКТИВИ ЙИҒИЛИШИНИНГ РЕЗОЛЮЦИЯСИ

Республика партия-хўжалик активининг йиғилиши КПСС Марказий Комитетининг «Ўзбекистон ССР, Тожикистон ССР ва Туркманистон ССРда агросаноат комплексининг табиий-иқтисодий потенциалидан қониқарсиз фойдаланилаётганлиги тўғрисида»ги қарорини бажариш юзасидан партия ва совет органларининг, агросаноат комитетлари ва бирлашмаларининг, колхоз ва совхозларнинг вазифаларини муҳокама қилиб, шуни қайд этадики, КПСС Марказий Комитетининг қарорида республика қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришидаги турғунлик ва муваффақиятсизликларнинг сабаблари холисона, чуқур очиб ташланган, йўл қўйилган қолоқликни тугатиш юзасидан аниқ-равшан чора-тадбирлар белгиланган.

Агросаноат комплексини ривожлантиришдаги катта-катта камчиликлар кўпгина мутахассисларнинг, хўжаликлар, районлар ва областлар раҳбарларининг деҳқончилик ва чорвачилик илмий асосланган системаларини ўзлаштиришга менсимай қараганликлари, қишлоқ хўжалиги, сув хўжалиги ва план органларининг суғоришни ривожлантириш соҳасидаги фаолиятида йўл қўйилган катта нуқсонларнинг натижасидир. Партия, совет ва қишлоқ хўжалик органлари кадрларни янги шароитларда ишлашга тайёрлаш соҳасида узил-кесил чора-тадбирларни кўрмадилар. Механизаторлар, чорвадорларни, бошқа оммавий касб ходимларини ва ўрта бўғин раҳбарларини профессионал жиҳатдан тайёрлаш жуда орқада қолмоқда.

Партия-хўжалик активининг йиғилиши пахтачиликдаги ишларнинг аҳволи қониқарсиз эканини алоҳида ташвишланиб қайд этади. 1984—1986 йилларда пахта етиштириш йилига ўрта ҳисобда 1976 йил даражасида қолди. 1986 йилда пахта ҳосилдорлиги гектар бошига атиги 24,3 центнерни ташкил қилди. Толанинг сифати ҳақида кўпроқ шикоят туша бошлади. Пахта-беда алмашлаб экиш ҳаддан ташқари суст жорий этилаётганлиги, пахта етиштириш технологияси қўпол равишда бузилаётганлиги бу аҳволнинг асосий сабабидир.

Агросаноат комитетлари ва бирлашмаларининг бепарволиги оқибатида пахтазорларни жойлаштириш планларига риоя этилмаяпти, районлаштирилмаган навларни экиш одат тусига кириб қолган. Селекция ва уруғчилик соҳасидаги қолоқлик секинлик билан тугатилмоқда. Минерал ўғитларнинг самарадорлиги камаймоқда.

Мева-сабзавот экинлари ҳосилдорлиги ҳали ҳам паст, тегишли турлардаги маҳсулотни тайёрлаш планлари бажарилмаяпти, унинг ҳосилини йиғиб-териб олиш, ташиш, асраш ва қайта ишлаш пайтида кўп нобудгарчиликка йўл қўйилмоқда. Дон етиштиришни кўпайтириш резервларидан тўла-тўкис фойдаланилмаяпти.

Мелиорация ишларининг сифати пастлиги ва қурилишдаги нокомплекслилик, суғориладиган ерлардан фойдаланишдаги хўжасизлик оқибатида шу ерларнинг анчагина қисми капитал ремонт ва реконструкцияга муҳтож бўлиб турибди, мелиорация ишлари тарқоқ ҳолда ва етарли бўлмаган ҳажмларда олиб борилмоқда. Ирригация системаларидан фойдаланиш хизмати яхши ташкил этилмаган.

Чорвачиликдаги қолоқлик йўл қўйиб бўлмайдиган тарзда суст бартараф этилмоқда, тармоқдаги ишларнинг аҳволи Озиқ-овқат программасининг топшириқларига жавоб бермайди. Гўшт-сут маҳсулотларини аҳоли жон бошига истеъмол қилиш кўпаймаяпти. Шундай бир пайтда йилнинг биринчи ярми якунлари юзасидан хўжаликларнинг учдан бир қисми чорва ва парранда тайёрлаш планини уддаламади, ҳар тўрт хўжаликнинг бири сут юзасидан белгиланган планни бажармади, яна шунча хўжалик тухум тайёрлаш планини барбод қилди. Чорвачилик комплексларининг мол ва чўчқа гўшти етиштириш қувватларидан атиги 67 процент, сут етиштириш қувватларидан 64, бройлер паррандачилик фабрикаларининг қувватларидан 59 процентгина фойдаланилмоқда. Чорва ва паррандаларнинг маҳсулдорлигини сезиларли ўстиришга эришилмади, чорва молларнинг анчагина қисми қуйи кондициядаги вазнларда гўштга топширилмоқда.

Ем-хашак етиштириш ҳамон орқада қолмоқда. Область ва район партия комитетлари, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, область ва район ижроия комитетлари, агросаноат органлари ем-хашак етиштириладиган экинзорларнинг ҳосилдорлиги пастлигига, етиштирилаётган маҳсулот бирлигига ем-хашак ортиқча сарфланишига муросасозлик билан қарамоқдалар.

ВАСХНИЛ Ўрта Осиё бўлими илмий-тадқиқот муассасаларининг ва республика олий ўқув юртларининг имкониятларидан суст фойдаланилмоқда. Пахтачилик, чорвачиликдаги ва бошқа тармоқлардаги фан-техника тараққиётининг кўпгина масалалари ҳал этилмаяпти.

Қишлоқ хўжалик маҳсулотини қайта ишлаш тармоқлари ва сақлаш базаси ривожланишдан орқада қолмоқда. Қувватларнинг етишмаслиги сезилмоқда, ускуналар маънавий ва жисмоний жиҳатдан эскириб қолган. Технология ва давлат интизомини бузишга, хом ашёни нобуд қилишга, сифатсиз маҳсулот ишлаб чиқаришга йўл қўйилмоқда.

Хўжалик юритишнинг иқтисодий усуллари секинлик билан ўзлаштирилмоқда, чиқимсизлик механизми ишга солинмаяпти. Қишлоқ хўжалигидаги меҳнат унумдорлиги иттифоқдаги ўртача даражадан икки баравар паст. Зарар кўраётган ва паст рентабелли хўжаликлар сони камаймаяпти. Хўжалик ҳисоби, бригада, оила пудрати шароитида ишловчи меҳнат коллективларининг тажрибаси суст оммалаштириляпти.

Кўпгина партия, совет, агросаноат органлари, колхоз ва совхозларнинг раҳбарлари социал проблеманинг нақадар ўткирлигига етарли баҳо бермаяптилар. Қишлоқ хўжалиги уй-жой, соғлиқни сақлаш, маиший хизмат, савдо-сотиқ, маданият объектлари билан, болаларни мактабгача тарбиялаш муассасалари билан кам таъминланган бўлишига қарамай, ана шу объектлар қурилишига ажратилган маблағлар ўзлаштирилмай қолмоқда. Қишлоқдаги социал вазифаларни ҳал этишда республика министрликлари ва идоралари сусткашлик ва имиллашга йўл қўймоқдалар.

Республика партия-хўжалик активининг йиғилиши қарор қилади:

1. Область, шаҳар ва район партия комитетлари, колхоз ва совхозларнинг партия ташкилотлари, Қорақалпоғистон АССР Министрлар Совети, область ва район ижроия комитетлари, республика Давлат агросаноат комитети, министрликлари, идоралари, корхона ва муассасалари КПСС Марказий Комитетининг «Ўзбекистон ССР, Тожикистон ССР ва Туркманистон ССРда агросаноат комплексининг табиий-иқтисодий потенциалидан қониқарсиз фойдаланилаётганлиги тўғрисида»ги қарорини ташкилотчилик, сиёсий ва хўжалик фаолиятига асос қилиб олсинлар.

КПСС Марказий Комитети 1987 йил июнь Пленумининг қарорларига амал қилиб, хўжалик механизмини қайта қуриш йўли оғишмай ўтказилсин, қишлоқ меҳнатчиларининг куч-ғайратлари технология ва давлат интизомини мустаҳкамлаш, кадрларнинг ердан, сувдан, техникадан, ўғит ва бошқа ишлаб чиқариш воситаларидан тежаб-тергаб фойдаланиш учун шахсан масъулиятини ошириш, интенсив технологияларни ва меҳнатни ташкил этиш ва унга ҳақ тўлашнинг илғор формаларини кенг жорий қилиш асосида республика агросаноат комплексининг самарадорлигини тубдан оширишга қаратилсин.

Агросаноат ишлаб чиқаришининг барча поғоналаридаги ташкилотчилик иши қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини ривожлантиришда йўл қўйилган жиддий қолоқликни тезроқ тугатишга, саноатнинг юқори сифатли хом ашёга, аҳолининг эса озиқ-овқатга бўлган эҳтиёжларини тўлиқроқ қондиришга қаратилиши лозим.

2. Барча колхоз ва совхозларда, агросаноат комплексининг корхона ва ташкилотларида барпо этилган ишлаб чиқариш потенциалидан фойдаланиш соҳасидаги ишларнинг аҳволи атрофлича, танқидий таҳлил этилсин, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини, қайта ишлаш ва хизмат кўрсатиш тармоқларини анча юксалтиришга доир тадбирлар комплекси ишлаб чиқилиб, амалга оширилсин. Партия, совет ва агросаноат органларининг, хўжаликлар раҳбарлари ва мутахассисларининг куч-ғайратлари ҳамма жойда илмий асосланган хўжалик юритиш системаларини жорий этишга, пахта-беда алмашлаб экишни 1990 йилгача тўла-тўкис ўзлаштиришга, ҳосил етиштириш ва уни йиғиштириб олишни комплекс механизациялашга, кадрларни хўжалик ҳисоби, коллектив ва оила пудрати шароитларида маҳсулот етиштириш методларига ўргатишга қаратилсин. Агросаноат комплексидаги шерикларнинг ўзаро муносабатлари такомиллаштирилсин, агросаноат бирлашмаларининг фаолияти яхшилансин, фан-техника тараққиётини жорий этиш жадаллаштирилсин.

Қишлоқ хўжалик маҳсулотини қайта ишлаш ва сақлаш базасини мустаҳкамлаш соҳасидаги иш кучайтирилсин. Ўзбекистон ССР Давлат агросаноат комитети билан Ўзбекбирлашув капитал маблағлар структурасини қайтадан кўриб чиқиб, уларнинг асосий қисмини гўшт, сут, консерва, кондитер ва бошқа қайта ишлаш тармоқлари корхоналари ишини реконструкция қилиш ва техника билан қайта қуроллантиришни шу беш йилликда туғаллаш учун сарфлашни кўзда тутсинлар. «Узагропромстрой» бирлашмаси билан республика Қурилиш министрлиги мазкур объектларни қуриш ва реконструкция қилишда йўл қўйилган қолоқликни тугатсинлар, бу қурилишларга амалда устунлик характери берилсин.

3. Пахтакорларнинг ва пахта тозалаш саноати коллективларининг куч-ғайратлари пахта — хом ашё ва пахта маҳсулоти етиштиришни ҳар томонлама кўпайтиришга ва сифатини яхшилашга сафарбар этилсин. Бутун куч ва воситалар ғўза ривожидаги қолоқликни тугатишга, ҳар бир хўжаликнинг план ва социалистик мажбуриятлари бажарилишини таъминлайдиган миқдорда ҳосил тўплашга қаратилсин. Ғўза парвариши соҳасида қизғин иш икки ойлиги эълон қилинсин. Пахта териш ва тайёрлашга ҳозирлик кўриш ишлари ўз вақтида ва сифатли тугаллансин. Бу йил ҳосилнинг камида 60 процентини машинада териш юзасидан белгиланган топшириқлар энг оз топшириқ деб ҳисоблансин. Мактаб ўқувчиларини дарслардан пахта теримига чалғитишга мутлақо йўл қўйилмасин.

4. Партия ва совет органлари, касаба союз ва комсомол ташкилотлари, агросаноат комитетлари ва бирлашмалари, колхоз ва совхозлар чорвачиликни ва ем-хашак етиштиришни интенсив ривожлантиришни таъминласинлар. Бутун куч-ғайрат «Ем-хашак», «Гўшт», «Сут», «Парранда» комплекс программаларини амалга оширишга қаратилсин. Экинзорларнинг ҳар гектаридан олинадиган ем-хашак миқдори 1990 йилга борганда 80 центнер озуқа бирлигига, ҳар бош сигирдан соғиб олинадиган сут 3000 килограммга етказилсин, жамоат секторида гўшт етиштириш 430 минг тоннага, сут етиштириш 1 миллион 500 минг тоннага ва паррандачилик фабрикаларида тухум етиштириш 1 миллиард 600 миллион донага етказилсин.

5. КПСС Марказий Комитетининг янги ерларни суғориш учун ажратиладиган капитал маблағларнинг камида 70 процентини ерларни реконструкциялаш ва сифат ҳолатини яхшилаш, сув ресурсларидан тежаб-тергаб фойдаланиш соҳасидаги тадбирларга сарфлаш тўғрисидаги йўл-йўриғи дастуриламал деб, ижро учун қабул қилинсин.

Ўзбекистон ССР Давлат агросаноат комитети, Мелиорация ва сув хўжалиги министрлиги ҳамда «Главсредазирсовхозстрой», уларнинг маҳаллий бўлинмалари «Мелиорация» программасини амалга оширишга дарҳол киришсинлар. Икки ой муддат ичида барча районларда сув хўжалигининг ремонт-эксплуатация бирлашмалари тузилиб, уларга зарур моддий-техника базаси, ресурслар топширилсин, суғориш, коллектор-зовур системаларини ишлатиш ва уларнинг ишга лаёқатли ҳолда сақланиши соҳасидаги вазифалар уларнинг зиммасига юклатилсин, ҳамма жойда сувни тежайдиган технологияларга ўтилсин, янги суғориш техникасидан кенг фойдаланилсин.

6. ВАСХНИЛ Ўрта Осиё бўлими ва Ўзбекистон ССР Фанлар академияси илмий муассасалар бевосита шартномалар ва хўжалик ҳисоби шароитларида агросаноат комитетларининг, бирлашма ва корхоналарнинг топшириқ-буюртмаларига мувофиқ тематик белгилашга ўтишини таъминласинлар. Базавий хўжаликларнинг иши тубдан яхшилансин, улар илғор тажриба мактабига айлантирилсин. Интенсив технологияларни, коллектив ва оила пудратини жорий қилишга, хўжаликларни ўзини-ўзи маблағ билан таъминлашга ўтказишга алоҳида эътибор берилсин. Илмий-ишлаб чиқариш бирлашмаларини тузиш асосида фаннинг ишлаб чиқариш билан узвий равишда қўшилиб кетишига эришилсин.

7. Республика партия-хўжалик активининг йиғилиши кўпгина партия комитетлари, совет ва агросаноат органлари, колхоз ва совхозларнинг раҳбарлари қишлоқдаги социал муаммоларнинг ўткирлигига етарли баҳо бермасликларини йўл қўйиб бўлмайдиган бир ҳол деб ҳисоблайди ҳамда улардан қайта қуриш шароитида инсон омили ҳал қилувчи аҳамиятга эга эканини назарда тутиб, бу масаладаги аҳволни тубдан қайта қуришни, уй-жой, мактабгача тарбия муассасалари, мактаблар ва соғлиқни сақлаш объектлари, клублар ва бошқа маданий-маиший муассасаларни ишга тушириш планларини таъминлашни талаб қилади.

8. Республика партия-хўжалик активининг йиғилиши агросаноат комплексининг деҳқонлари ва чорвадорларини, механизаторлари ва ишчиларини, мутахассислари ва раҳбарларини, барча ходимларини ўз кучлари, тажриба ва билимларини бой табиий-иқтисодий шароитлардан самарали фойдаланишга, қишлоқ хўжалик маҳсулоти етиштириш ва тайёрлашни кўпайтиришга, мамлакатнинг социал-иқтисодий тараққиётига республика қўшадиган ҳиссани оширишга сарфлашга чақиради.

ҚАЙТА ҚУРИШНИ АМАЛИЙ ИШЛАР БИЛАН ЧУҚУРЛАШТИРАЙЛИК

(Давоми. Боши биринчи бетда).

Ўз ҳиссиётларингиздан ҳамда ўз қулайликларингиз ва сийқаси чиққан қулай усулларингиздан юқорироқ кўтарилишингизни сўрайман. Юқори кўтарилиб халқ тўғрисида, жамият тўғрисида ўйлангиз. Акс ҳолда биз бошланган ишни давом эттиришга қодир бўлмай қоламиз. Мен илгари айтиб ўтган эдим, менимча шу тасаввур ҳаммамизни бирлаштириб ҳам турибди: биз битта қайиқда эдик ва унда қолмоқдамиз, биз баррикаданинг бир томонида эдик ва шу томонида қолмоқдамиз, биз бир йўлдан бордик ва ҳамон шу йўлдан бормоқдамиз. Шу боисдан Россия Ёзувчилар союзи правлениесининг мажлисида эҳтирослар авж олиб кетганида, мен ижодкор, санъаткор зиёлиларимизни жипслаштириш ўрнига бирданига даҳанаки жанг чиқиб, унинг қатнашчилари ошкоралик, очиқ-ойдинлик, демократизм шароитида ҳар қандай танқид учун ўч олишга уринган тақдирда, биз бундан жуда ташвишланишимизни ўртоқларга етказишларини илтимос қилдим. Бунга йўл қўйиб бўлмайди, ўртоқлар, бу халқ билан, мамлакат билан, социализм билан ўйнашиш бўлур эди. Биз бунга асло йўл қўймаймиз!

Энг ўткир масалаларни ҳам бир-бирини ҳурмат қилиб, муҳокама этиш керак. Ҳатто энг четки нуқтаи назарда ҳам қандайдир қимматли, оқилона нарса бор, чунки уни ҳалол ҳимоя қилаётган кишида муштарак иш учун ташвиш пайдо бўлмоқда. Ўз мухолифингнинг, ҳатто синфий душманнинг позициясини таҳлил эта билиш керак, чунки масалаларни душманингдан бошқа ҳеч ким жуда чуқур ва ўткир қилиб қўя олмайди, позициянгдаги заиф жойларни ҳеч ким мухолифинг каби қатъият билан излаб топмайди, деган Лениннинг фикри ёдингизда бўлса керак. Бизда эса бу синфий антагонистик кураш эмас, балки қайта қуришнинг кенг йўлига қандай чиқиб олишимиз кераклигини, одимни қандай жадаллаштириб, уни қандай қатъий қилиш, ҳаракатимизга муқаррар тус бериш лозимлигини излаш, бахслашишдир. Шу боисдан мен мунозарани, нуқтаи назарлар қиёсланишини асло фожиа, деб билмайман. Бу нормал ҳол.

Ҳозир биз демократия мактабидан гўё янгидан ўтаётгандекмиз. Биз ўрганаяпмиз. Бизда ҳали сиёсий маданият етишмайди, мунозара юритиш маданияти етишмайди, ҳатто ўз дўсти, ўртоғининг нуқтаи назарини ҳурмат қилиш керак бўлганда шу ҳам етишмайди. Биз ҳис-туйғуга бериладиган халқмиз. Буларнинг ҳаммасидан ўтамиз, албатта. Улғая борамиз. Мен ўртоқларга бизнинг санъаткор зиёлиларимиз 1985 йилнинг апрелидан кейин қилган ишларнинг ҳаммасини жуда қадрлашимизни ва бу ҳисса кўпайиб боришига умид қилишимизни айтиб қўйишни сўрадим.

Бинобарин, сизлар билан биз доимо «соатимизни тўғрилаб» туришимиз лозим. Менда сиёсий жиҳатдан қандайдир катта таъналар қилиш учун асос йўқ. Қаердадир ҳаддан ошиш ҳоллари намоён бўлган тақдирда ҳам (дарвоқе, шундай ҳоллар бўлди ва биз уларни кўрдик), бундай ҳоллар барибир социализм учун, уни такомиллаштириш учун кураш доирасида, халқ манфаатларига мувофиқ бўлган кураш доирасида рўй берди.

Борди-ю, халқ манфаатларига зид ва социализмга зид қадриятлар ҳамда кашфиётларни излаб, бизга тиқиштира бошлашган тақдирда Марказий Комитет буни ошкора танқид қилади, баҳо беради ва демократия, ошкоралик доирасида ўз позициясини принципиал равишда билдиради ҳам. Бу тўғри деб ўйлайман.

Мен сизлар билан ниҳоятда рўй-рост гаплашаяпман, сизлар эса буни ҳис этишингиз керак. Мен сизлар билан ўзимнинг чуқур эътиқодларим тўғрисида гаплашаяпман. Бирон нарсада хато ҳам қилишим мумкин, мутлақ ҳақиқатга даъво қилаётганим йўқ. Ҳақиқатни биз биргаликда, баҳамжиҳат бўлиб излашимиз лозим. Биз ҳақиқат дақиқасини концепция нуқтаи назаридан ҳам, амалий сиёсат нуқтаи назаридан ҳам, методлар нуқтаи назаридан ҳам, бизга таянч нуқтаси бўладиган нуқтаи назардан ҳам излаб топишимиз керак. Инсонни чинакамига уйғотиш ва унинг жамиятимизда Совет ҳокимияти йиллари мобайнида тўпланган бой сиёсий, маданий, илмий потенциалидан фойдаланиш — шундай таянч нуқтасидир.

Шу боисдан биз Марказий Комитетнинг январь Пленумида бутун бир амалий программани таклиф этдик, инсоннинг активлигини, турмушимизнинг барча жараёнларидан манфаатдорлигини кучайтириш учун демократиялаш жараёнини авж олдириш — шу программанинг асосий мазмунидир. Бу — биз амалга ошираётган жамики ишларнинг бош йўналиши, асосий бандидир, ўртоқлар.

Бунда экономика каби соҳа ҳам истисно эмас. Биз экономикага ишлаб чиқариш жараёнларига инсонни актив жалб этадиган тарзда ёндашаяпмиз. Социализм бунинг учун ғоят катта имкониятлар очади. Чунки, социализм асосини хусусий мулкчилик эмас, балки бизнинг умумий бойлигимиз ташкил этади. Бу илк нуқта инсонни жалб этиш, уни сўзда эмас, балки амалда ишлаб чиқаришнинг, бутун иқтисодий турмушнинг соҳибига айлантириш учун бутунлай бошқача усулларни топиш имконини беради. Буни амалда қандай рўёбга чиқариш керак? Марказий Комитет июнь Пленумининг олдида мана шундай вазифа турган эди.

В. И. Ленин «Кооперация тўғрисида» мақоласида хусусий, яъни шахсий манфаатни ижтимоий мақсадлар билан қўшиб олиб бориш даражаси, уни давлат томонидан текшириш ва контрол қилиш, унинг муштарак манфаатларга бўйсуниш даражасида жуда кўп социалистлар адашганликларини ёзган эди. У кооперацияни социализм билан инсон манфаатларини қўшиб олиб боришнинг усулларидан бири, деб ҳам билган эди. Ижтимоий мулкчиликни инсоннинг ҳам моддий манфаатлари, ҳам унинг шахс сифатидаги манфаатлари билан пухта қўшиб олиб бормаган тақдирда иш юришмаслигини англаб, биз мана шу умумий методологик принципга амал қилдик. Манфаатларни ҳисобга олмаган тақдирда, ана шу манфаатлар сиёсатга, жамиятга таъсир ўтказмаган тақдирда жамиятни жўшқин, яшашга қобилиятли қилиб бўлмайди. Шу боисдан манфаатлар тўғрисидаги масала Марказий Комитетнинг июнь Пленумига қўйилган эди. Инсон манфаатларини умумий хўжалик механизмига қўшиш унинг ўзини хўжайин деб ҳис этишига, жамиятимиз турмушининг барча жараёнларида фаол қатнашиш иштиёқини уйғотишга имкон беради.

Ўзларингиз биласизки, биз ишни давлат корхонаси (бирлашмаси) тўғрисидаги Қонунни қабул қилишдан, уни рўёбга чиқариш йўлларини белгилашдан бошладик. Умумхалқ муҳокамаси якунларига кўра, биз мумкин бўлган нарсаларнинг ҳаммасини Қонунга киритдик, унга тегишли тузатишлар киритдик. Тўғри, баъзилар системамиздан ташқарига чиқадиган нарсаларни ҳам, жумладан планли экономика воситасидан воз кечишни таклиф этдилар. Биз бундай қилганимиз йўқ ва ҳеч қачон қилмаймиз, чунки биз социализмни бошқа тузум билан алмаштирмоқчи эмасмиз, балки уни мустаҳкамламоқчимиз. Бу мутлақо равшан, бинобарин эса бизга бошқа экономикадан таклиф қилинган ва тиқиштирилган нарсаларнинг кўпи биз учун номақбулдир. Бунинг устига, социализмнинг асосий принципларини ҳаракатга келтирган тақдирда у инсон манфаатларини чинакамига ишга солиш ва планли экономикамизнинг афзалликларидан фойдаланиш учун ҳамма нарсага эга эканлигига ишончимиз комил. Бу эса ҳозирги босқичда, бугунги кунда жамиятимизнинг қай даражада эканлигини ҳисобга олганда экономикани яна ҳам жўшқин ривожлантириш имконини беради.

Бунда давлат корхонаси (бирлашмаси) тўғрисидаги шу Қонунга зид бўлган ҳамма нарса қайта кўриб чиқилиши, ҳар қандай хўжалик органи: Госпланнинг, мамлакат бошқа иқтисодий идораларининг, тармоқ бошқарув органларининг иши тўғрисидаги ҳар бир қоида қайта кўриб чиқилиши керак. Бундан буён уларнинг вазифалари шу Қонунга мос бўлиши лозим. Иш ҳам шу йўналишда ўтказилмоқда. Марказий Комитет июнь Пленуми қарорларининг моҳияти аслини олганда мана шулардан иборат. Январь Пленумининг йўлини давом эттириш: барча жараёнлар — иқтисодий ва ишлаб чиқариш жараёнларига инсонни қўшиш ҳамда уни ҳақиқий хўжайин қилиб, давлат манфаатлари билан шахснинг ўз манфаатларини, меҳнат коллективи манфаатларини қўшиб олиб бориш — шу қарорларга асос қилиб олинган.

Эҳтимол, ҳаёт шу жараённи тўғрилаб, унга тузатишлар киритса керак, аммо биз тўғри йўлдан бораётганимизга ишончимиз комил, чунки ҳозирги ҳолда ҳам биз муайян тажрибага таяндик.

Жамиятда қулай маънавий, ахлоқий муҳит, ошкоралик муҳити мавжуд бўлган, мамлакатда демократиялаш жараёнлари авж олдирилаётган ҳозирги пайтда биз халқ уларга тегишли юридик негиз яратишимиз лозим. Бу соҳада ҳали бизда «митингбозлик» демократизми кўп, ваҳолонки, ҳозирги юридик асосларни ҳам ишга солиш, ҳозиргача мавжуд бўлган нарсаларнинг кўпидан фойдаланиш ҳам керак. Биз бу ҳақда ўйлаяпмиз ва XIX Бутуниттифоқ партия конференциясига айни тегишли таклифларни тайёрлаб қўямиз. Биз экономикани бошқаришни тубдан ислоҳ қилиш программасига эга бўлиб, жамиятни демократиялашнинг барча йўналишлари бўйича ҳужумга ўтиш, жадаллаштириш, қайта қуришни чуқурлаштириш учун ҳозирдаёқ кенг жабҳани вужудга келтирдик, десак бўлади.

Бизнинг режаларимиз ва партия Марказий Комитетининг июнь Пленуми бажарган ишнинг аҳамияти тўғрисидаги баъзи фикр-мулоҳазалар мана шулардан иборат. Айтишим мумкинки, эндиликда асосий стратегик масалалар ҳал қилинди, биз қайта қуриш янги негизда: сиёсий, мафкуравий, маънавий, иқтисодий, ҳуқуқий негизда авж олдирилиши учун шарт-шароитларни вужудга келтирдик. Лекин ҳали ҳамма нарса олдинда, чунки бу — шарт-шароитлардир, амалий ишлар эса эндигина бошланмоқда.

Хўш, ҳозир биз қаерда турибмиз? — деган савол туғилиши табиий. Янги вазият вужудга келди. Уни ҳам тушуниш керак. Агар биз ҳозир юқорида айтилган шарт-шароитларни вужудга келтирганимизга қўшилсак, у ҳолда бугун эҳтимол энг масъулиятли палла бошланади. Эндиликда ҳамма нарсани ҳаётга татбиқ этиш керак. Бу эса миллионлаб, ўн миллионлаб кишилар ғоят катта ишда қатнашишларини билдиради. Ахир бу чинакам революция, шу жумладан ақл-идрокда, тафаккурда, ишга ёндашишда революция-ку. Маълумки, Ленин революция билан ҳазиллашиб бўлмайди, революциябозлик қилиш мумкин эмас, деб огоҳлантирган эди. Модомики, биз унга киришган эканмиз, у ҳолда ишни чинакамига, масъулиятни жуда зўр ҳис этиб ва эндиликда ҳал этилган — қайта қуриш программамиз белгилаган, ишлаб чиққан масалаларни амалга оширишда сусткашлик ўлим билан баробар эканлигини англаб олиб бориш керак.

Шу сабабли, айтишим мумкинки, амалий иш босқичи бошланмоқда. Эҳтимол, баъзи ўртоқлар ҳозирдаёқ бу нарса танқидни бас қилиш деган маънони англатади, деб айтишга тайёр бўлсалар керак. Йўқ, ўйлайманки, бу тўғри эмас. Рўй-ростлик, ошкоралик, танқид муҳитини сақлаб қолмай, халқнинг эҳтиёжлари тўғрисида, давлат ва жамият тақдири ҳақида ғамхўрлик билан тўлиб-тошган кенг, масъулиятли мунозараларсиз ҳеч қандай амалий иш бўлмаслигига, ҳеч қандай амалий босқич бошланмаслигига ишончим комил.

Шу боисдан ҳозир биз учун энг муҳими — ҳаракат қилиш, ҳаракат қилганда ҳам зўр ғайрат ва собитқадамлик билан ҳаракат қилиш; резервларни излаш, хатолар, камчиликларни танқид қилиш ва шу билан бирга янги, ижобий ишларни қўллаб-қувватлаш; активликни, ташаббусни ривожлантириш, демократия ва ошкораликни чуқурлаштириш, яъни қайта қуриш муҳитини мустаҳкамлайдиган, социал-иқтисодий тараққиётимизни жадаллаштиришга кўмаклашадиган нарсаларни ривожлантириш ҳамда чуқурлаштириш; халқнинг, миллионлаб меҳнаткашларнинг тобора кенгроқ иштирокини ривожлантирадиган янги иш формаларини излаб топиш керак. Қайта қуриш ҳозирги босқичининг социал-сиёсий моҳияти мана шундадир.

Ҳозир ишимизни олға силжитаётган ҳамма нарсани, ҳатто энг кичик, янги нарсани ўз вақтида кўриш ва пайқаш муҳимдир. Марказий Комитетнинг июнь Пленумида мен ижобий жараён бошланганлигини кўрсатиш учун кўпгина конкрет фактларни айтиб ўтдим, зотан биз ана шу янгиликнинг барча куртакларини яхши кўриб олишимиз керак. Бунда Лениндан ўқиб-ўрганиш лозим. Москва-Сортировочная депосидаги шанбаликни Ленин шу фактдан ўз фикрларини қандай ривожлантирганлигини бир эслаб кўринг, мана шу фикрлар неча ўн йиллардирки, шу кунгача ҳам биз учун хизмат қилиб келмоқда ва бундан буён ҳам хизмат қилаверади.

Ҳозирги амалий ишлар, амалий юмушлар босқичида содир бўлаётган барча ижобий нарсаларни кўра билиш жуда муҳим. Бунда таққослаш: мана бир-бирига қўшни икки район, икки корхона, икки область, икки республика, уларда бир ёндашув ҳаракатга, жадаллаштиришга, реал натижаларга олиб келаётганлигини, бўшанглик, тафаккурнинг қолоқлиги, эскиликка берилганлик, қолоқликка хос бўлган бошқа бир ёндашув эса коллективлар ва шахснинг ташаббусини бўғиб қўяётганлигини қиёслаш айниқса муҳимдир. Бу ҳозир журналлар ва газеталарнинг мақолалари учун, қолаверса, бадиий адабиёт учун ҳам бош мавзудир.

Ҳозир биз ҳаммамиз алоҳида ишчан, масъулиятли, конкрет бўлишимиз лозим, деб айтсам фикримга қўшилсангиз керак. Менинг эса сизлар ҳам шундай фикрга келганингизга ишончим комил. Биз Марказий Комитетнинг июнь Пленумидаги докладда экономика масалаларига доир программани ривожлантириб, баён этилганидан ташқари етказмоқчи бўлган икки асосий ғояни сизлар сезган бўлсангиз керак, сезишингиз лозим эди.

Биринчиси. Партия жамиятда содир бўлаётган жараёнлардан орқада қола олмайди. У ҳатто бирон-бир участкада орқада қола бошлаши биланоқ камчиликлар, оширib юборишлар пайдо бўла бошлайди. Аксинча, партия юксак даражада турганида у ўз потенциалидан, ўзининг обрў-эътиборидан, ўз имкониятларидан тўла-тўкис фойдаланади ва «йўл қўйилмасин», ижозат берилмасин, тақиқлансин ёки қайтарилсин, бекор қилинсин ва шу каби принцип асосида ҳаракат қилмайди, балки бу жараёнда пешқадамлик мавқеини эгаллайди. Тақиқлайвериш позицияси позиция эмас. Партия олға бошлаб бориши керак. У шундай қилишга қодир ҳам, чунки тегишли потенциалга — кадрлар потенциалига, назарий, сиёсий ва маънавий потенциалга ҳам эга. Маънавий потенциалга ҳам эга эканлигини алоҳида таъкидламоқчимиз. Марказий Комитет июнь Пленумининг докладидаги биринчи бўлимда партия қайта қуриш ҳозирги босқичининг зиддиятли эканини ва энг яқин ҳамда истиқболдаги вазифалар нималардан иборат эканлигини кўрсатиб, туб ислоҳот концепциясини таклиф этиб, шу тариқа у ўзининг жамиятнинг раҳбар кучи вазифасини бажараётганлигини яна бир бор тасдиқлади. Партия жамиятнинг чинакам ташкилотчиси ва унинг сиёсий авангардидир.

Энди гўё партиясиз иш қуриш мумкин, деган фикрга қўшиладиган одам топилмаса керак, деб ўйлайман. 70 йил ортимизда қолди ва биз бу хусусда бир хил хулосаларни чиқара оламиз. Айниқса, ҳозир, ғоят катта давлатимизда улкан ўзгартишлар содир бўлаётган, биз демократиялаш, мунозаралар, изланишлар жараёнларини авж олдираётган босқичда шундай хулосалар чиқара оламиз ва шу билан бирга биз йўл-йўлакай қайта қуришни таъминлашимиз, олға боришимиз керак. Тегишли сиёсатни, амалий вазифаларни ҳал этиш стратегиясини илмий идрок этиб, таклиф қилишга қодир бўлган партиясиз буни амалга ошириб бўлмайди, ўн йиллар мобайнида партия тайёрлаган ва ҳамон тайёрлаётган кадрларсиз буни рўёбга чиқариш мумкин эмас. Кимки бошқача ўйлаётган экан у ҳеч бўлмаганда хато қилаяпти. Социалистик жамият фаол, кучли партияга муҳтож, партиянинг ўзи ҳам тўлақонли ҳаёт билан яшашга муҳтождир. Ўшандагина партия ўзининг ташкилотчилик ва раҳбарлик ролини бажара олади. Биз келгуси йил Бутуниттифоқ партия конференциясида кўпгина масалаларни, шу жумладан партиянинг ўз фаолиятига тааллуқли масалаларни батафсил муҳокама қиламиз.

Бу биринчи фикр эди. Иккинчиси: халқда қайта қуриш тақдири учун хавотирланиш кучли. Мен Бойқўнғирга борганим, у ердаги техникамизни кўздан кечирганим, халқ билан учрашганим тўғрисида сўзлаб берган эдим. Шундай учрашувларнинг бирида кейин мендан сўраб қолишди: «Михаил Сергеевич, қайта қуриш бизгача қачон етиб келар экан?» Мен бунга: «Сизлар ўз раҳбарларингиздан сўрангиз, улар шу ҳақда ўйлаб кўриб, сўнгра сизларга айтишсин»,— деб жавоб қайтардим. Биласизми, халқнинг жуда яхши хислати бор: уни ҳеч қачон алдаб бўлмайди.

Сизлар билан биз турмушни безаб кўрсатаверганимизда халқ ҳамма нарсани кўриб турган ва матбуотга, ижтимоий фаолиятга қизиқишдан кўнгли совиб борган эди. Сохта нарсаларни тиқиштираверишганида халқ ўзини таҳқирлаб, ҳақорат қилишяпти, деб ҳисоблаётган эди: чунки у реал турмушни, амалда ишларнинг қандайлигини билади. Ленин саводсиз киши сиёсатдан четда туради, деган эди, эндиликда эса бизнинг халқимиз маълумотли: бизнинг кейинги йиллардаги ҳаракатимиз халқни сиёсатдан четда сақлашни билдирар эди. Бу халққа нисбатан ҳурматсизликдир. Бу қандайдир сараланишдир. Энди ҳамма нарсани демократик жараён орқали ўз ўрнига қўйиш керак. Ҳал қилувчи битта куч бор, у ҳам бўлса халқдир. Кадрларни ҳам, йўлбошчиларни ҳам, етакчиларни ҳам, адибларни ҳам халқ етиштиради... Ҳамма нарса халқ орасидан чиқади ва халққа қайтади.

Одамлар ўз тажрибасидан келиб чиқиб, сўз билан иш ўртасидаги мана шу зиддиятларни пайқаб олдилар. Демак, ҳамма иш ҳам жойида эмас. Демак, ғовлар мавжуд. Демак, одамларни жиддий ташвишга солаётган қандайдир ҳоллар мавжуд. Қайта қуришнинг шундай масалалари борки, уларни ҳал этиш учун беш йиллик, икки беш йиллик, баъзилари учун эса уч беш йиллик керак бўлишини одамлар тушунадилар. Булар ғоят муҳим аҳамиятга молик туб масалалар бўлиб, улар мамлакат қиёфасини ўзгартириб юбориши керак. Лекин шундай масалалар, айтайлик, савдо, шаҳар транспорти, магазинлар ишига, кўчалардаги тартибга, хизмат соҳасига тааллуқли масалалар ҳам бор. Бу соҳаларда одамга қандай муносабатда бўлишмоқда? Бу ерда ҳурмат муҳити мавжудми, ёки сурбетлик авж олаяптими? Уй-жой масалалари қандай ҳал этилаяпти, бирор нарса яхшиланяптими, кўпаяптими, қандай барпо этишаяпти? Одам ишидан чиқиб, дарҳол шўнғиб кетадиган реал турмуш мана шулардир: болаларни қандай таъминлаш керак, оилани қандай таъминлаш керак, у ёки бу масалаларни қандай ҳал қилиш лозим. Баъзида мана шу барча ишлар кетидан югуриб, ҳолдан тойган киши: «Раҳбарларнинг нутқлари ўзгарса ҳам, турмуш қандай бўлса шундайлигича қолаяптику...»— деб юборади.

Шу боисдан ҳам Пленумдаги докладда биринчи навбатдаги кечиктириб бўлмайдиган вазифалар тўғрисидаги бўлим пайдо бўлди. Биз ана шу масалаларни ҳал этишга астойдил киришишимиз шарт. Матбуот шу вазифаларни, халқнинг талаб-эҳтиёжларини ўз назоратига олиши ҳамда буларга ким қандай муносабатда бўлаётганлигини кўрсатиши керак. Бу вазифалар ва талаб-эҳтиёжларга муносабат халққа ким қандай муносабатда бўлаётганини билдиради.

Умуман олганда, инсон қандай лавозимда бўлишидан қатъи назар шу фазилатдан — одамларнинг эҳтиёжларини, уларнинг ғам-ташвишларини қабул қилиш фазилатидан маҳрум бўлган, одамлар қандай яшаётганликларини англамай қўйган тақдирда у тасодифий кишидир, уни ўзгартириш керак. Унинг бизга кераги йўқ! Бу ҳақда мен Марказий Комитет Пленумида ҳам гапирган эдим. Бундай ёндашув кадрларга нисбатан ҳурматсизлик билан муносабатда бўлишни асло билдирмайди. Дарҳақиқат, бизнинг кадрларимиз, зиёлиларимиз, талантли кишиларимиз ғамхўрлик билан қуршаб олиниши керак. Жамиятни дазмол билан дазмоллай бошласанг, на истеъдодли, на соф виждонли ходим қолади. Бу социализм ҳам, социал адолат ҳам эмас. Балки текисчилик ва сафсатабозликдир. Дарвоқе, социал сафсатабозлар баъзи газета ва журналларнинг редакцияларига ҳам кириб қолишибди. Улар кадрларни, айниқса, аёвсиз калтакламоқдалар. Лекин биз барча кадрлар қайта қуришнинг ғоят катта юкини тортаётганлигини яхши тушунишимиз керак. Бунда ҳам ўз районлари, колхозларини «отамерос» қилиб қўйган кишилар ҳам бор, албатта, бундай кишиларни қулоғидан тортиб чиқариб, фош қилиш керак. Аммо умуман кадрларга нисбатан ҳурматсизлик билан муносабатда бўлинмаслиги лозим.

Айни вақтда эса тошбағир, эътиборсиз, халқнинг эҳтиёжларини кўрмайдиган ва улар учун жон куйдирмайдиган, уларни бутун қалби билан ҳис этмайдиган кишилар раҳбарлик лавозимларида бўлмасликлари керак. Марказий Комитетнинг июнь Пленумида шу ҳақда гап борди ва мен сизлардан мана шуларнинг ҳаммасини қурол қилиб олиб, ишга киришишларингизни сўрайман. Шундай ишлаш керакки, инсон тўғрисида, одамлар ҳақида, энг оддий нарсалар тўғрисида ғамхўрлик қилувчиларнинг ҳаммаси мамлакатнинг энг ичкарисида ҳам, марказда ҳам матбуотимизнинг қаҳрамонлари бўлиб қолишлари зарур, ҳеч нарса билан таъсир ўтказиб бўлмайдиган кимсалар ҳам «қаҳрамон» бўлишлари лозим. Марказий Комитет Сиёсий бюросининг яқинда ўтказилган мажлисида биз кейинги икки, эҳтимол уч йил мобайнида одамларни боғ участкалари, чорбоғ уйлари, бинокорлик материаллари, ремонт хизматлари ва ҳоказолар билан таъминлаш масалалари юзасидан бир қанча қарорлар қабул қилганлигимиз тўғрисида гап борди. Бунинг устига қурилиш ташкилотларимизнинг шундай материалларга талаб-эҳтиёжи қандай бўлишидан қатъи назар уларни халққа ажратиш, савдога бериш кераклигини айтдик. Ана шу қарорларни текшира бошладик ва идора кетидан идора шу қарорларни мунтазам суратда барбод этиб келганлигини кўрдик. Шунда биз: мазкур қарорлар барбод этилаётганлигини яна кўрсак, шундай фактга дуч келсак, айбдорларни ишдан оламиз, бунинг устига ошкора, бутун мамлакат олдида шундай қиламиз, деб қарор бердик.

Баъзи заводлар, районлар, колхозлар уй-жой проблемасини 2000-йилгача эмас, балки 7—10 йил ичида ҳал қилишни мўлжаллаб қўйганликларини биласизлар. Ҳамма резервларни ишга солмоқдалар. Одамлар ҳам ишга киришиб кетди. Ҳозир Волгоград областида уй-жой қурилиши суръатлари 1,4 баравар ошди. Барча резервларни ишга тушириш керак. Одамлар ишда ўз маблағлари билан қатнашишни истамоқдалар. Кишилар фойдали ишни бошлашган экан — ҳаракат қилаверишсин.

Ёки озиқ-овқат масаласини олиб кўринг. Ахир, кўпгина областларда бу масалани муваффақиятли ҳал этмоқдалар. Республикалар, областлар Бутуниттифоқ фондига маҳсулот етказиб бериш планини бажаргандан кейин маҳсулотнинг қолган қисмини маҳаллий эҳтиёжларни таъминлашга сарфлаш ҳуқуқи берилди ва бу ишлар авж олдириб, ҳаммаси кўнгилдагидек қилинди. Сизларнинг кўпчилигингиз буни яхши биласиз. Саратовда сабзавотнинг 17 хил тури билан йил бўйи савдо қилинмоқда ва озиқ-овқатнинг бошқа турлари билан ҳам дуруст савдо қилинмоқда. Бу борада Волгоград, Целиноград, Ставрополь, Краснодар, Барнаул, Белгород ва бошқа шаҳарларда ўзгариш бўлди. Ана шу шаҳарларда катта ишларни амалга оширмоқдалар ва натижаси яққол кўриниб турибди. Шунга ўхшаш кўпгина областлар ва шаҳарларни мисол қилиб келтиришим мумкин. Ҳозирнинг ўзидаёқ Тулада, Калугада ҳам шундай жараёнлар бошланганлиги кўнгиллидир. Демак мана шу масалаларни мамлакатнинг аҳвол бирмунча мураккаб регионларида яхши ҳал этиш мумкин. Бу Ноқоратупроқ зонага ҳам тааллуқлидир. Ноқоратупроқ зона бизни ташвишлантирмоқда. Умуман мазкур зонани юксалтириш: у ерда уйлар, йўллар қуриш, бу ўлкани ҳар жиҳатдан ободонлаштириш керак. Одамлар бу ўлкага яшаш учун жўнаб кетмоқдалар, истовчилар кўп. Ноқоратупроқ зонани ривожлантириш юзасидан белгиланган режаларни изчил амалга ошираверамиз. Шароити энг қийин регионларда агар биз одамларимизнинг ўз ақл-идроки ва истеъдодини намоён этишларига имкон берсак ҳамма иш юришиб кетади. Сизлар биласизки, ўртоқлар, мен мана шу биринчи галдаги вазифаларга атайин тўхталмоқдаман, чунки агар одамлар айни биринчи галдаги, энг муҳим масалаларни ҳал этишда ўзгаришлар бўлаётганини ҳис этишмаса, биз амалга ошираётган қайта қуришда ютқазамиз. Мен мана шу икки масалага — партия тўғрисидаги ва биринчи галдаги вазифаларимиз ҳақидаги масалага эътиборингизни қаратишни истардим. Бундан мақсад қайта қуриш соҳасида амалга ошираётган ишларимизнинг афзалликлари ва изчиллигини аниқ сезишдан иборат.

Яна бир муҳим масала — Улуғ Октябрь социалистик революциясининг 70 йиллиги тўғрисидаги масаладир. Турмушимиздаги мана шу жуда катта воқеани ёритишни яхшилаш керак. Октябрь фарзандларимиз, бугунги жамиятимиз эса Октябрдан кейинги 70 йиллик ривожланиш натижасидир. Бу — бизнинг муштарак мулкимиз, бу — инсоният тарихида бурилиш нуқтаси, янги дунё сари олиб борувчи йўлдир. Революциямиздан кейин бизнинг мамлакатимиздагина эмас, шу билан бирга бутун дунёда қанча-қанча ўзгаришлар бўлди, революция қандай жараёнларни бошлаб берди! Мана шуларнинг ҳаммасига атрофлича назар ташлаш, бир томонлама тасаввур ва кайфиятларга берилмаслик керак. Биз Октябрдан кейин содир бўлган барча воқеаларга ўз муносабатимизда бир томонлама тасаввур ва кайфиятларга асослана олмаймиз. Шундай қилинса, умуман янглишиш мумкин, ўртоқлар. Биз 1937—1938 йилларда содир бўлган воқеаларни кечира олмаймиз ёки оқлай олмаймиз, кечиришимиз ва оқлашимиз мумкин эмас. Ҳеч қачон бундай қила олмаймиз.

Бунинг учун ўша пайтда ҳокимият тепасида турган кишилар жавобгардирлар. Аммо бу, ўртоқлар, бугунги кунда биз эга бўлган, партия, халқ ана шу синовлардан ўтиб амалга оширган барча ютуқларимиз обрўйини пасайтирмайди. 37—38 йилларда жиддий катта талафотлар берганлигимизни биламиз, бу партиядаги ва зиёлилар орасидаги кадрларга ҳамда ҳарбий кадрларга нисбатан жуда катта зарба бўлди. Шунга қарамай, биз бундай зарбага бардош берган, нацизмга қарши жангга кирган ва ғалаба қозонган социализм, тузумимиз қанчалик ғоят катта кучга эга бўлганлигини кўра билишимиз шарт. Шунинг учун революциямизнинг 70 йиллиги тўғрисида, улуғ халқимиз, унинг тарихи, унинг жасоратидан фахрланиб гапиришимиз лозим.

Биз ҳақиқатни ва фақат ҳақиқатни гапирамиз. Биз ўзимизнинг ўтган ҳар бир кунимиздан фахрланамиз. Шунинг учун ҳам ҳар бир кунимиз, ҳатто ғоят оғир бўлган ҳар бир кунимиз биз учун қимматлидир. Чунки бу бизнинг тарих мактабимиз, бизнинг тарихий сабоқларимиз бўлди. Биз сизлар билан буларнинг ҳаммасини бошдан кечирдик. Шунинг учун ҳам халқимизга, мана шу воқеаларнинг ҳаммасини бошидан кечирган ва мамлакатни унинг ҳозирги кунига олиб келган ўша авлодларга ҳурматсизлик билан муносабатда бўлинишига йўл қўя олмаймиз. Шундай экан, Октябрь тўғрисида, социализм ҳақида, биз ўзимизнинг ким эканлигимиз, авлодларимиз кимлар эканлиги ҳамда биз революция ва социализмни ривожлантириш натижасида нималарга эришганлигимиз тўғрисида баралла гапирайлик.

Бу ҳақда шов-шувларсиз, жиддий, масъулият билан гапира бошладилар, чунки бундай нарсалар тўғрисида истеҳзо билан ҳам, ғазаб билан ҳам гапириб бўлмайди. Ахир бу халқ тақдири.

Ҳозирги кунларимиз тўғрисида, қайта қуриш ҳақида ҳам худди шундай гапириш керак. Афтидан, материални ёритиш формаларини хилма-хил қилиш зарур.

Муаллиф ўз позицияси тўғрисида гапиргани яхши, бироқ, ўртоқлар, суҳбатлар босилганда мен уларни ғоят қизиқиш билан ўқийман. Булар ишчилар, район партия комитетларининг секретарлари, колхозларнинг раислари, олимлар, маданият арбоблари билан суҳбатлардир. Уларда жонли фикр барқ уриб туради. Ёки газетхонларнинг хатларини олайлик. Қандай яхши хатлар! Улар қалбингизни ром этади!

Яна бир нарса тўғрисида сизларга гапириб ўтмоқчиман. Газеталарнинг барча саҳифалари ва журналларнинг барча бетларини москвалик муаллифлар эгаллаб олиши демократизмга тўғри келмаслигини илгари сизларга айтганман. Журнал ва газеталар иттифоқ журнал ва газеталаридир. Кўпинча у ёки бу газетани ўқир экансан: «Бутун мамлакат қаерда қолди, жойлардан билдирилган фикр қани?»—деган савол туғилади.

Умуман, ўртоқлар, сизларга улуғ революциямиз тўғрисида қандай қилиб яхшироқ сўзлаб бериш ҳақида, одамлар, революция қаҳрамонларини, ишчиларни, профессионал революционерлар ва шоирларни... унутилган кишиларни хотирлаш тўғрисида ўйлаб кўришни таклиф этаман. Бу ишларнинг ҳаммасини масъулият билан ва атрофлича, демократия ва ошкоралик руҳида бажаришимиз керак.

Ошкоралик, демократия, биз бу ҳақда илгари бир неча бор гапирган бўлсакда, ўйлайманки, бу — бизнинг сизлар билан умумий нуқтаи-назаримиз, бу ҳамма нарсага эрк бериш деган гап эмас. Ошкоралик социализмни, одамларимиз руҳини мустаҳкамлаши, жамиятдаги ахлоқни, маънавий муҳитни мустаҳкамлаши керак. Ошкоралик — камчиликларни танқид қилиш ҳамдир. Аммо бу социализмга, социалистик қадриятимизга путур етказиш, деган гап эмас.

Биз қарор топтирадиган ва ҳимоя қиладиган ғалабаларимиз бор, бу — социал жиҳатдан энг яхши тарзда ҳимоя қилинган жамиятимизнинг тарихий ғалабаларидир. Унга социалистик демократиямиз ва масъулиятни талаб этаётганлигимиз ўзларининг халқ манфаатларидан узоқ бўлган шахсий нафсониятларини қондиришга халақит бераётган кишиларгина шубҳа қилишлари мумкин. Биз эса бунга қарши курашиб келдик ва курашаверамиз. Сиёсатимизни, қадриятларимизни бўяб кўрсатишга ҳожат йўқ: биз ҳамма билан ошкора муносабатда бўламиз. Аммо демократия сиёсатимиз ва қадриятларимизни қарор топтириш учун кураш олиб боришни ҳам тақозо этади. Мен шундай хулоса чиқарган бўлур эдим: ҳозирги пайтда қайта қуриш жараёнлари кенгайиб ва чуқурлашиб бормоқда. Қийин ўтиш даври бошланди. Энди эса билимдонлик ва масъулият айниқса зарур.

Шундай қилиш кераккки, одамларнинг кайфияти яхшилансин, ҳамма нарсани пухта ўйлаб кўриш, қатъий фикрга келиш, қайта қуриш керак ва шундай қилинганида биз жамиятга зарур натижаларга эришамиз. Шунинг учун сизлар ўз ишингизга кўпроқ билимдон кишиларни жалб этишингиз керак. Оммавий ахборот воситаларида экономика тўғрисида кўп гапирилади. Бироқ, афсуски, кўпинча суст, юзаки, баъзида эса ҳатто бақироқлик билан ва ишни мутлақо билмаган тарзда гапирилади. Биз қайта қуришни чуқурлаштирганимиз сари сизларга нисбатан талаб ҳам кучаяди. Шундай корхоналарнинг раҳбарлари, инженерлар, экономистлар, олимлардан иборат яхши мутахассисларни ишончли активлар қилиб олингиз, ихтиёримизда бўлган бутун интеллектуал потенциалдан фойдаланингиз.

Сизларда яна шундай мойиллик бор: авторлар активларини 3—5 нафар ёзадиган кишилар билан чеклаб қўясизлар. Бундан баъзида гуруҳбозликнинг иси келади. Келинглар, бутун жамият қатнашиши, ҳар бир нашрда социалистик плюрализм сезилиб туриши учун мақола ва хабарларимизни ранг-баранглаштирайлик. Биз шундай қилишимиз керак!

Хулоса қилиб айтаманки, КПСС қайта қуришга оммавий ахборот воситалари қўшадиган ҳиссани юксак даражада қадрлайди. Нима учун шундай? Чунки барча ишларни одамлар бажаради. Одамлар курашнинг олдинги маррасига чиқадилар. Бутун қайта қуришни улар амалга оширадилар. Демак, одамларнинг фикрлаши, уларнинг позицияси қайта қуришнинг қандай боришига ҳал қилувчи таъсир кўрсатади. Биз оммавий ахборот воситаларининг жуда катта имкониятларидан фойдаланиб, ҳар куни одамлар билан шундай гаплашиб туришимиз керак. Бунда биргина мезон бор — социализм кўпроқ бўлсин, демократия кўпроқ бўлсин, ўртоқлар. Янги-янги саволларга барча жавобларни социализмдан ташқарида эмас, балки унинг ўзидан излаш керак. Социализм халқимиз танлаган тузумдир. Партия халққа хизмат қилади. Халққа хизмат қилиш оммавий ахборот воситалари ходимларининг юксак бурчидир.

Марказий Комитетнинг июнь Пленумидан кейинги мана шу учрашувда сизларга айтмоқчи бўлган гапларимни рўй-рост, партиявий ўртоқлик руҳида айтдим, деб ўйлайман.

Шундан кейин фикрлашув бўлди.

«Дружба народов» журналининг бош редактори **С. А. Баруздин** Улуғ Октябрнинг 70 йиллиги арафасида адабий журналларнинг мазмуни хусусида гапирди.

— Биз ҳозирги вақтда ғайриқонуний равишда унутилган асарларни, йиллаб туриб қолган ва китобхонга етиб бормаган асарларни адабиётимизга қайтарганлигимиз жуда яхшидир, — деди у.— Бош редактор сифатида баъзида менга шундай туюладики, биз ўтмишга мурожаат қилар эканмиз, гўё 70 йил ичида, биз яшаган совет шароитида ҳеч қандай ижобий нарсалар бўлмагандек, ундан фақат салбий жиҳатларни қидираётганга ўхшаймиз. Мен ўйлайманки, бу нарса ҳам жиддий фикрлаш учун сабаб бўлади.

Мен (буни журналдаги ҳамкасбларим яхши билишади) биз яшаб турган турмуш тўғрисида, қайта қуриш қийинчиликлари ҳақида ҳикоя қилувчи ёркин ва истеъдод билан ёзилган замонавий асарларни топиш қийинлиги тўғрисида гапирмаяпман. Аммо бу ҳар қандай шароитда шу куннинг ғоят муҳим мавзуига бағишланган материал бўлади. Журналимизда очеркчиларимиз ва публицистларимиз бу ишни ғоят яхши уддаламоқдалар. Аммо, афсуски, адибларимиз, шоирларимиз ва ҳатто қайта қуриш арафасида олға томон сакраш қилган драматургларимиз бунинг уддасидан чиқмаяптилар. Лекин бугунги кунда «Кумуш тўй», «Гапир» ва бошқа спектакллар билан ҳеч кимни қойил қолдириб бўлмайди, чунки газеталар саҳнага қўйилган пьесалардагига қараганда янада ўткир муаммолар тўғрисида маълум қилмоқда.

С. А. Баруздин ўз нутқида адабий журналларнинг моддий-техникавий базасини мустаҳкамлаш, мана шу нашрлар ходимларини моддий рағбатлантиришни яхшилаш масалаларини ҳам тилга олди.

«Известия» газетасининг бош редактори **И. Д. Лаптев** матбуот ишининг КПСС Марказий Комитетининг 1987 йил июнь Пленуми қарорларидан келиб чиқадиган бир қанча йўналишлари тўғрисидаги ўз фикрларини ўртоқлашди:

—Биз қайта қуришнинг ҳал қилувчи маррасига, уни амалий жиҳатдан рўёбга чиқаришга яқинлаштирган тарихий июнь Пленуми бўлиб ўтди, деб тўла ҳуқуқ билан айта оламиз. Шунга асосланиб, газета редактори сифатида ўз вазифаларим тўғрисида, журналистиканинг вазифалари ҳақида ўйлайман. Биз конкрет планларни тузиб чиқдик. Бизда конкрет ишлар ҳозирдаёқ амалга оширилмоқда.

Бу борада принцип жиҳатидан нималар асосий вазифа, деб ҳисобланмоқда. Менинг назаримда, ҳозирги вақтда Пленум ғоялари ва принципларини ҳимоя қилиш биринчи ўринга чиқарилмоқда. Ҳа, ҳимоя қилиш. Мен янглишиб кетганим йўқ. Пленум ғоялари ва принципларини тушуниб етмасликдан, уни чала-чулпа ишга айлантиришдан ҳимоя қилиш керак. Чунки бундай уринишлар бўлиши эҳтимолдан холи эмас. Пленум ғоялари ва принципларини бузиб кўрсатишдан ҳимоя қилиш лозим. Чунки, ғоялар бевосита ижрочига етиб боргунча, уларни муайян тарзда ўзгартириш ва бузиб кўрсатиш ҳоллари учрайди. Пленум ғоялари ва принципларини гуруҳбозликдан, маҳкамачилик ва маҳаллийчилик худбинлигидан ҳимоя қилиш зарур, чунки иқтисодий жиҳатдан қайта қуриш муқаррар равишда шундай ҳолатларни вужудга келтиради. Афтидан, бунга тайёр туриш даркор. Ниҳоят, Пленум ғоялари ва принципларини ҳақиқатан ҳам жуда катта ўзгаришлар содир бўлмоқда, бу принцип жиҳатидан аҳволни қийинлаштирмасмикин, деган ёмон таъсирли шубҳалардан ҳимоя қилиш керак.

(Давоми учинчи бетда).

ҚАЙТА ҚУРИШНИ АМАЛИЙ ИШЛАР БИЛАН ЧУҚУРЛАШТИРАЙЛИК

(Давоми. Боши биринчи, иккинчи бетларда).

Пропаганда келганда, биз ўз олдимизга ислоҳотнинг ўзига хос идеологиясини шакллантириш вазифасини қўйишимиз керак, деб ўйлайман. Бунда мен аввало янгича [illegible] тушунаман. Бундай тафаккурни ҳамма жойда ҳосил қилиш лозим. Шунга эришиш керакки, ишчи бригада даражасида, корхона даражасида, ўз коллективи д а р а ж а с и д а ислоҳотнинг асосий ғояларини аниқ-равшан тушуниб, уларни ўз тақдири билан, ўз фаровонлиги билан боғлай олсин.

Ошкоралик жамиятда [illegible] қарор топди. Аммо [illegible] ҳужум қилинмоқда [illegible]. Ошкораликка идоравий тазйиқ [illegible] сусаймаяпти.

М. С. Горбачев. Тўғри.

И. Д. Лаптев. Биз хато қилишимиз мумкин. Бунинг учун бизни жиддий танқид қилиш керак. Аммо биз ҳар қандай хатони ошкораликни принцип жиҳатидан ўртага қўйиш учун баҳона сифатида фойдаланилаётганлигини кўра билишимиз лозим.

М. С. Горбачев: Кимлардир хато қилишини, ноаниқликка йўл қўйишини кутадилар. Мана шунинг учун ҳам масъулиятли бўлиш даркор. Чунки бундай кутиб туриш демократиялаштириш ва ошкораликнинг бутун жараёнига зид бўлиб қолади.

И. Д. Лаптев. Менинг назаримда ҳаммамизда барча соҳаларда ошкоралик ва рўй-ростликдан муайян чарчаш пайдо бўлмоқда.

М. С. Горбачев. Ўртоқлар, Сиёсий бюро ошкоралик — жамиятнинг нормал ҳолати эканлигига аминдир. Агар ошкоралик бўлмаса ҳеч нарсага эриша олмаймиз. Жамиятнинг соғломлиги, маънавий муҳити умумий ишимиз тақдири тўғрисидаги ғамхўрлик билан суғорилган ошкоралик танқид ва ўз-ўзини танқидга бевосита боғлиқдир. Демократияни ҳам, ошкораликни ҳам, танқидни ҳам ва рўй-ростлик, соғлом фикрлаш, масъулият ҳис этилган мунозарани ҳам ўз ичига оладиган бундай муҳитни сақлаб қолиш — буларнинг ҳаммаси жамиятнинг яшаш ва ишлаш нормаси бўлиб қолиши керак. Аммо ошкоралик бу фақат танқиддан иборат эмас, бу ижобий формада қилинаётган барча ишлар, бу янгиликни, биз эришган барча нарсаларни қарор топтиришдир.

Овоз. Баъзилар ошкораликни салбий ҳолатларни кўрсатиш, деб тушунадилар. Фақат бу...

М. С. Горбачев. Бу нотўғри!

И. Д. Лаптев. Менимча, демократиялаштириш жараёнини янгича тарзда чуқур таҳлил этиш вақти келди. Бизда бу нарса бошланди. Бу жараён психологиямизнинг бир қисми бўлиб қолиши учун уни жамоатчилик онгига етказиш лозим.

«Советская культура» газетасининг бош редактори **А. А. Беляев** қайта қуришда, жамиятнинг маънавий турмушини янгилашда ижодкор зиёлиларнинг фаол иштирок этаётганлигини айтди.

— Машҳур санъат арбобининг сўзи, деди нотиқ,— агар у партия ғояларидан руҳланган ва илҳомланган бўлса, одамлар унга астойдил ишонадилар, бу эса матбуот органларининг обрў-эътиборини оширади. Бундай нуфузли куч бугунги кунда ҳам қайта қуришга фаол хизмат қилмоқда.

Газетамизга келаётган хатлар ва журналистларнинг шахсий кузатувларидан хулоса чиқарадиган бўлсак, қайта қуриш жараёни ҳамма жойда бўлгани сингари санъаткор зиёлилар орасида ҳам айтиш мумкинки, деалектик тарзда ўтмоқда. Санъаткорлар зиддиятлар, тўқнашувлар ва турли фикрлар курашида ошкоралик ва демократияни ўрганмоқдалар. Бу осон эмаслиги, узоқ вақт кутилган қувончли ўзгаришлар ҳаётимизга баъзан ташвишли янглишувлар билан кириб келаётганлиги сезилиб қолди:

Одамларнинг иззат нафсини [illegible] реал истеъ[illegible] мустаҳкамланма[illegible] муаммолар таз[illegible] обрў[illegible] Бу ку[illegible] ҳамма жой[illegible] ғалаба [illegible] ютқизиш[illegible] бўлмоқда.

[illegible] пар[illegible] сўзи, мас[illegible] мухтож [illegible] тўғри[illegible] Улар [illegible] бундай [illegible] ёрдамга [illegible] зиёлилар[illegible] гуруҳ[illegible] бартараф [illegible] жиззаки [illegible] бой [illegible] қилишни [illegible]

[illegible] тўғрисида [illegible] кунда [illegible] тортма[illegible] туриб қол[illegible] эълон қи[illegible] ёки ро[illegible] танқидий [illegible] танқидчилар[illegible], деб ҳисобланмоқда. Ваҳолонки, мана шу асарлар орасида жуда хом-хатала ёзилганлари ҳам бор. Буларнинг ҳаммаси санъатга наф келтирмайди.

Миллатлараро муносабатлар проблемаларига диққат билан назар ташлаш ҳам жуда муҳимдир. Менимча, бу проблемани ошкора таҳлил этиш, рўй-рост, виждонан ва ҳар бир миллат нафсониятига тегмайдиган даражада одоб билан таҳлил этиш зарур. Миллий маданиятларнинг ўзига хослиги ва софлиги тўғрисида даъво қилаётган бир қанча санъат арбобларининг нутқларида совет социалистик маданиятининг интернационал моҳиятини тушуниш сезилмайди. Миллий маданиятлар арбобларининг ўзлари ҳам бу ҳақда ташвишланиб гапирмоқдалар.

М. С. Горбачев. Ҳар бир халқ ўз тилига, ўз тарихига эга. У ўз аждодларини билишни истайди. Бу наҳотки, социализмга зид бўлса? Йўқ, зид эмас албатта. Бироқ бошқа жиҳатдан қараганда, кимлардир маҳдудликка берилиб, кибр ҳаво билан буни мутлақ қадрият, деб кўрсата бошласа—бунга қўшилиб бўлмайди. Биз — халқларнинг нодир аҳил оиласини бирлаштирган давлатмиз! Ленин шундай васият қилган эди.

А. А. Беляев. Яна бир жиҳатни олиб кўрайлик. Менимча, республикалардан бирорта муаллифнинг принципиал мақоласи марказий партия матбуотида эълон қилинганида бошқа республикаларда бу ҳақда лом-мим дейилмаслигини нормал ҳол, деб бўлмайди.

Жойлардаги партия комитетлари КПСС Марказий Комитети раҳбариятининг оммавий ахборот воситалари билан мунтазам ва собитқадам олиб бораётган ишларидан ўрганишлари ва шунга асосланишларини истардим. Шундай қилинганида ҳамма жойда қайта қуриш жараёни янада жонли амалга оширилади.

— Қайта қуриш, — деди «Новий мир» журналининг бош редактори **С. П. Залигин,** — жамиятнинг маънавий жиҳатдан мунтазам бойиб боришидир. Биз ўтмишнинг ғоявий қадриятларини ёдда тутишимиз зарур. Бугунги кунда қайта қуриш жараёни демократия шароитида амалга оширилмоқда. Бироқ, биз йўл қўядиган ҳар қандай хато демократияга зиддир.

М. С. Горбачев. Сизларнинг ва бизларнинг хатога йўл қўйишимизни кутмоқдалар.

С. П. Залигин. Менинг ҳам шундай қилишимни кутиб, муддаоларига етдилар...

Сўнгра нотиқ адабиётимизда мавзуни ишлаб чиқиш тўғрисидаги масалани ўртага қўйди: тарихий воқеалар бир бўлса, уларда қатнашувчи одамлар мутлақо турли дунёқараш ва характердаги кишилардир. Бир хил воқеа одамларга турлича таъсир кўрсатади. Бу тажрибамиз потенциалини ташкил этади.

Келгуси йилда пропагандамиз, маданиятимиз Вернадский туғилган куннинг 125 йиллигини нишонлайди. Вернадскийнинг таълимоти — одам билан табиат ўртасидаги ўзаро муносабат тўғрисидаги фандир. Биз бундай воқеалар ва бундай маънавий бойлигимизни пропаганда нуқтаи назаридангина эмас, шу билан бирга муштарак ишимиз, ўз маънавий ҳолатимиз нуқтаи назаридан ҳам эътибордан четда қолдиришга ҳаққимиз йўқ, чунки бизга мана шундай маънавий асослар зарур. «Болтиқ депутати» фильмидаги машҳур қаҳрамоннинг прототипи Темирязов сингари олим образи бизда қандай таассурот қолдирганлигини эслаб кўринг. Бизда бундай улуғ кишилар оз эмас ахир. Шуларнинг ҳаммасини руҳиятимизни, эътиқодимизни мустаҳкамлашга хизмат қилдириш лозим.

Сўнгра нотиқ адабий журналлар редакцияларида тираж сиёсати, меҳнатга ҳақ тўлашни такомиллаштириш масалаларига тўхталиб ўтди.

ТАСС бош директори **С. А. Лосев** коллективда кадрлар аттестацияси тажрибаси тўғрисида гапириб берди, шунингдек агентликни техникавий жиҳатдан қайта қуроллантиришнинг айрим муаммоларига тўхталди. Ахборотларни узатиш тезлигини ошириш — техникавий эмас, сиёсий масаладир. Ҳозирги кунда бизнинг муҳим вазифамиз — жаҳон жамоатчилигига қайта қуришнинг, янгиланишнинг бориши тўғрисидаги, бизнинг ташқи сиёсий ташаббусларимиз ҳақидаги янгиликларни имкони борича оператив етказиб беришдан иборат. Ана шу ишни яхшилаш учун бизда жуда кўп резервлар бор. Энг тежамкор ва энг ишончли алоқа бўлган йўлдош алоқасига ўтиш ана шу резервлардан биридир.

«Экономическая газета»нинг бош редактори **Б. Г. Владимировнинг** нутқи экономикани бошқариш системасини тубдан ислоҳ қилишни амалда рўёбга чиқариш масалаларига, ўзини-ўзи маблағ билан таъминлаш, ўз харажатларини ўзи қоплаш, хўжалик ҳисоби шароитларида корхона ва тармоқларнинг ишига бағишланди. Жумладан, у диққат-эътиборни иқтисодчилар, корхона раҳбарлари қабул қилинган қарорларни унча катта бўлмаган ва жуда кам инструкциялар ёки буйруқлар, министрликлар бўйича фармойишлар аниқ тилига кўчиришни кутаётганликларига қаратди. Айниқса корхоналар ишлашига тўғри келадиган шароитларни кутмоқдалар.

Министрликлар тезроқ буйруқ бериш услубидан воз кечишлари, тақсимотчиликдан ҳоли бўлишлари учун уларнинг вазифаларини биргаликдаги куч-ғайратлар билан аниқлашни тезлаштириш муҳимдир. Шу муносабат билан, деб таъкидлади нотиқ, газета умумий мулоҳазалардан тўла хўжалик ҳисоби ва ўзини-ўзи маблағ билан таъминлашга ўтиш жараёнини конкрет тушунтиришга ўтишлари керак. Бу корхоналарни ўз манбалари ҳисобига ишлашга ўтказиш жараёнидир, дангал қилиб айтганда, текинхўрларни давлат гарданидан тушириш жараёнидир.

СССР Кинематографчилар союзи правлениесининг биринчи секретари **Э. Г. Климов** совет кинематографиясини қайта қуриш билан боғлиқ бир қанча муаммоларни тилга олди.

— Ўз иш тажрибамизда, — деди нотиқ, — биз бутун мамлакат миқёсида тез-тез содир бўлиб турган ҳодисалар тасдиғини кўрмоқдамиз. Ходимларимизнинг аксарияти бизда, кинода биз кинематография Давлат комитети билан биргаликда беш-олти ой мобайнида ишлаб чиққан энг яхши база моделига бирданига сакраб ўта олмаслигимизни сира тушуна олмаяптилар.

Муҳолифлар: Кинода ҳозир қайта қуриш қилиб бўлмайди. Мамлакатда ҳамма нарса ўзгармагунча кутиб туриш керак, ана ўшандагина биз ҳам қайта қуришга ўтиб, шунга мувофиқ лойиҳаларни тузамиз ва ҳоказоларни демоқдалар. Умуман, биз ҳозир бир жойда депсиниб турганимиз йўқ, албатта, аммо қиличларни яланғочлаб, биринчи ҳужумдаёқ чавандозларча сакраб, ҳамма нарсани бирданига ҳал қилиб бўлмаслигини тушундик. Биз бу жараён умуман жуда тез борадиган жараён эмаслигини тушундик. Бунинг учун бир кун етмайди.

М. С. Горбачев. Шошилинч ҳал қилинадиган масалалар бор. Дарҳол кўтариб чиқиб бўлмайдиган муаммолар ҳам бор. Биз ҳаммамиз ерда турибмиз. Шунинг учун ҳам молиявий аҳволни, экономикани ҳамда нима қилишимиз кераклигини ҳам биламиз. «Бажарамиз» деган киши ватанпарвар-у, бу ишни қандай қилиш керак, деб ўйлаётган одам ватанпарвар бўлмай қолмаслиги учун буларнинг ҳаммасини ҳисобга олиш керак. Ҳамма нарсага ҳалол, ҳолисона қараш лозим. Табиатни муҳофаза қилиш борасида ҳам, маданиятни ривожлантириш борасида ҳам программага эга бўлиш керак, албатта. Аммо бунда турар-жойларни ҳам унутмаслик зарур. Уй-жойлар эса ниҳоятда етишмайди. Касалхоналарнинг аҳволи ҳам шундай.

Муаммолар кўп, ўртоқлар. Шунинг учун ҳам гапираётган ва ёзаётган кишиларнинг ҳаммаси халқ тарафдори-ю, буларнинг ҳаммасини бирданига кўтаришга ва бирданига ҳал қилишга кучи етмайдиган ҳукумат эса халққа қарши бўлиб қолмаслиги учун реалист бўлиш зарур. Буни сиз унутманг. Биз ҳаммамиз маънавий соҳамизнинг аҳамиятини жуда яхши тушунамиз. Унда жуда катта имкониятлар мавжуд. Шу орқали инсон руҳиятини ва унинг гражданлик позициясини мустаҳкамлаб, инсонни улуғлаймиз, унинг қобилиятини ривожлантириш учун барча шароитларни яратамиз. Биз маънавий соҳанинг моддий базаси билан боғлиқ бўлган жуда кўп масалаларни ҳал қилиш учун яқин йилларда жиддий иш олиб боришни планлаштирмоқдамиз. Бундай масалалар, шу жумладан Москвада ҳам кўп тўпланиб қолди. Бу ерда кўп нарсани таъмирлаш, кўпини эса қайтадан қуриш керак.

Э. Г. Климов. Ижодни ҳам, ишлаб чиқаришни ҳам, саноатни ҳам, амалда турмушнинг барча соҳаларидаги алоқани ҳам ўзида мужассамлаштирган соҳада, кинематографияда қайта қуришни бирданига ҳал қилиб бўлмайди. Шунинг учун ҳам биз ҳам назарий, ҳам иқтисодий ечимларни тайёрламоқдамиз. Биз билан бирга бошқарувчилар ҳам, олимлар ҳам ишлашмоқда. Ҳаётимизни, суратга олиш группасининг мустақиллигини орқага тортаётган ҳамма нарсаларни йўқотиш учун кинематография Давлат комитети имкони бўлган барча ишларни қилиб бўлди. Аммо бу жуда оз. Яна қалашиб кетган инструкцияларни бекор қилиш керак. Агар шундай бўлмаса биз ҳеч нарса қилолмаймиз ва янги структурани жорий эта олмаймиз. Чунки бизларни эски инструкциялар тутиб туради.

Кинематографияни техника билан таъминлашда қолоқлик ва жумладан плёнкаларнинг, суратга оладиган ва товуш ёзиш аппаратларининг сифати пастлиги кинематографияни янада ривожлантиришни орқага сурмоқда, деб таъкидлади сўнгра нотиқ. Кинопрокат практикаси жиддий яхшиланишга муҳтож.

Янги, публицистика жанридаги ҳужжатли фильмларга кенг йўл очиб бериш керак. Бу фильмлар шу куннинг энг муҳим масалалари, қайта қуриш учун фаол ишламоқда. Умуман совет кинематографияси мамлакатдаги маънавий иқлимга, бутун дунёдаги маънавий турмушга актив таъсир ўтказиши керак.

— Қишлоқ хўжалигини ривожлантириш муаммоси, шу жумладан ердан фойдаланиш муаммолари, деҳқоннинг ерга муносабати муаммолари оммавий ахборот воситалари ва журнал публицистикаси фаолиятидаги энг муҳим йўналишлар орасида бўлиши керак, — деб таъкидлади ўз нутқида «Октябрь» журналининг бош редактори **А. А. Ананьев.** — У ерни ардоқлайдиган, унинг унумдорлиги тўғрисида қайғурувчи, ернинг ҳақиқий хўжайини бўлиши учун ердан фойдаланиш тўғрисидаги Қонун қабул қилиниши зарурлиги ҳақида ҳам фикр билдирди. Бундай Қонун акти ер ҳайдовчининг ерга, ўз меҳнати натижаларига қизиқишини мустаҳкамлашга кўмаклашган бўлур эди.

Адабий журналлар фаолиятига доир масалаларга тўхтаб, нотиқ уларнинг мавзуси ўтмиш билан, хусусан ўттизинчи йиллар билан чекланиб қолмаслиги керак, деб таъкидлади. Эстетик қадриятларни чуқур ишлаб чиқиш системасига ҳам эҳтиёж бор. Бунинг асосида Ватан тил бойлигини баҳолаш мумкин бўлар эди.

Тинчликни ҳимоя қилиш совет комитетининг раиси **Г. А. Боровик** социалистик маънавий қадриятларимизни, ғояларимиз ва режаларимизни пропаганда қилишни кучайтириш ва уларни қарор топтириш зарурати тўғрисида гапирди. Коммунистлар энг яхши маънавий қадриятларни ўзларида мужассамлаштирганлар. Буни ҳатто чет элда ҳам эътироф этмоқдалар. Биз эса баъзан бу ҳақда гапиришдан уяламиз. Мен адолатли танқидни камайтиришга мутлақо даъват этмайман, аммо мен ҳақиқат тўлалигича кўрсатилиши тарафдориман.

Одамларга ҳақиқатнинг фақат бир томонини гапиришганида, бу албатта уларда ички норозилик туғдиради, чунки одамлар уларнинг ҳаёти беҳуда ўтганлигига, уларнинг ҳеч қандай идеаллари бўлмаганлигига ишонишни истамайдилар. Ахир бу шундай эмас-ку.

М. С. Горбачев. Энг асосийси ҳаёт ҳақиқатан ҳам беҳуда ўтгани йўқ.

Г. А. Боровик. Аввалги авлодларнинг ҳаёти беҳуда ўтганида биз ҳозир мамлакат, партия, халқ қилаётган барча ишларни бажара олган бўлармидик?

Баъзи бировлар эса қайта қуриш шиори остида социалистик революциямизнинг 70 йиллик тарихини ўчириб ташлаб, чор Россиясини идеаллаштиришни бошлаш мумкин, деб ҳисобламоқдаларку. Балки мен сал ошириб юборгандирман, лекин бировлар даҳлсиз бўлгану, ҳозир эса бошқа даҳлсизлар вужудга келтирилаяпти, деган таассурот ҳосил бўлмоқда. Буни бартараф этиш мумкин ва керак.

Интернационал тарбияга катта эътибор бериш зарур. Редакторлар миллатлараро муносабатларга доир ҳар бир мақолага ниҳоятда тушуниб, одоб билан ва партиявий сезгирлик билан ёндашишлари даркор. Бу ерда ҳамма нарса ҳам кўнгилдагидек, деб бўлмайди. Партия тоблаган халқлар дўстлиги — бизнинг энг катта зафаримиздир, уни асраш керак.

РСФСР Ёзувчилар союзи правлениесининг раиси **С. В. Михалков** ўз нутқида таъкидладики, қайта қуриш шароитларида ишлаш қийин бўлса-да, қизиқарлироқ бўлиб қолди. Чунки, эски тасаввурлардан, қолоқ қарашлардан воз кечиш керак. «Фитиль» журналининг бош редактори бўлган менга ҳам ишлаш қийинлашди, деди нотиқ, чунки замон бошқа. Биз ҳам ўзимизни қайта қуришимиз, янада чуқурроқ маънавий мавзу ахтаришимиз керак. Ўн йил аввал яхши бўлган иш ҳозир бўшроқдир. Адабиётда ҳам, драматургияда ҳам энди чуқурроқ ишлаш керак.

М. С. Горбачев. Бу ерда драматургия ва бошқа жанрларнинг вакиллари қайта қуришга жавоб беришмади, дейишди. Сезган бўлсангиз, буни мен айтганим йўқ. Биз бошлаб юборган катта ишга уни тушунмай, савиясизлик билан жавоб бера бошласалар, бизга бундай жавобнинг кераги йўқ. Ҳаммаси яхшилаб пишиб, етилсин. Ана ўшанда шундай асарлар чиқадики, уларни бир марта ўқиб ёки кўриб биз ёдда сақлаб қоламиз, улар биз билан қолади ва кўп йилларга йўл кўрсатиб беради.

Сўнгра ўртоқ Михалков интернационал тарбия, миллий адабиётлар ва тилларни ривожлантириш, миллий республикалар ёзувчиларининг жаҳон адабиёти дурдоналаридан баҳра олишларида рус тилининг роли масалалари юзасидан бир қанча таклифлар киритди.

«Знамя» журналининг бош редактори **Г. Я. Бакланов** ўз нутқини қайта қуришда адабиётнинг ролига бағишлади. Ҳозир, деди у, публицистлар жуда катта иш қилишмоқда. Бир лаҳзада романлар юзага келишига умид қилмаслик керак. Ишлаб чиқариш адабиёти деб аталган адабиёт кўпинча парвонадек йўқ бўлиб кетаверди, чунки у консерватор-новатор схемаси асосида яратилар эди. Новатор келиши билан дарҳол ҳамма нарса ўзгаради. У ўша чуқур масалага доир бўлмаганлиги учун ҳам экономиканинг ўзи новаторликни ўзлаштирмади. Унинг якуни кўнгилдагидек бўлиб — новатор консерватор устидан ғалаба қозонарди — шу тариқа нарсаларнинг қандай бўлса, шундайлигича қолишига объектив ёрдам берар эди. Мана шуни адабиёт қилмаслиги керак, бунга унинг ҳаққи йўқ. Қайта қуриш жасурликдагина эмас, жамиятда унинг иқтисодий ва ҳуқуқий негизлари яратилаётганлигидагина эмас, балки зарур ахлоқий база яратилаётганлигида ҳамдир. Одамга меҳнаткаш сифатида, шахс сифатида ҳалоллик керак, барча маънавий ҳислатлар керак. У мурват эмас, шунинг учун ҳам қайта қуришнинг пировард мақсади ҳар ҳолда экономика эмас, балки маънавий камол топган, маънавий бой киши, маънавий бой халқ бўлади.

Улуғ Октябрь 70 йиллиги арафасида, деб давом қилди нотиқ, революцияни амалга оширган, Улуғ Ватан уруши йилларида курашган кишилар ҳақида имкони борича батафсил гапириш муҳимдир.

«Советский Союз» журналининг бош редактори **Н. М. Грибачев** июнь Пленуми ишида энг кучлиси, энг қизиқарлиси шу бўлдики —қайта қуриш концепцияси яратилди, деб таъкидлади. Кўп нарса жуда оғир кўчади, аниқланиб боради, балки қайтадан бажарилар, деди у, аммо концепция, кўп планли, комплекс ҳаракат программаси бор.

Ҳозир бизда ана шундай социалистик маданиятнинг тўлиқ концепцияси борми? Турмушнинг турли томонлари хусусида жуда кўп қизиқ фикрлар билдирилган бўлса-да, ҳозирча бундай концепция йўқ. Совет тузумида етмиш йилдан бери яшамоқдамиз. Бизнинг жамиятимиз буржуазия жамиятидан тубдан фарқ қилади. Бу соҳада мушоҳада қиладиган нарса бор. Бу соҳада файласуфларимиз, жамиятшуносларимиз, тарихчиларимиз, ижодий союзларимиз иш олиб боришлари керак.

Совет халқлари интернационал бирлиги масалалари СССР Ёзувчилар союзи биринчи секретари **В. В. Карпов** нутқининг мавзуси бўлди. Мухолифларимиз, деди у, совет халқлари бирлиги бизга қайта қуришни амалга оширишда ниҳоятда ёрдам кўрсатадиган монолит эканлигидан қўрқишмоқда. Шунинг учун ҳам улар бу монолитни парчалаб ташлашга уринмоқдалар.

Сўнгра ўртоқ Карпов Украина ва Белоруссия Ёзувчилари союзларининг пленумлари ҳақидаги ўз таассуротларини гапириб берди. У ана шу пленумлар ишида қатнашди. Украина ва Белоруссия ёзувчилари пленумларида, жумладан икки тиллик масалалари — миллий тил ва рус тилини ўрганиш масалалари муҳокама қилинди. Муҳокама муносиб ва амалий тарзда ўтди. Нотиқ рус тилини ҳам, иттифоқдош республикаларнинг миллий тилларини ҳам ўрганишни яхшилаш хусусида айрим конкрет таклифларни киритди.

В. В. Карпов адабий — бадиий журналларда Октябрнинг қаҳрамонона саҳифаларига бағишланган ёрқин, бадиий жиҳатдан ишонарли материаллар камлигига диққат-эътиборни жалб этди.

«Юность» журналининг бош редактори **А. Д. Дементьев** ёшлар қайта қуришни қўллаб-қувватлаётганликлари ҳақида гапирди. Биз бугун жуда кўп муаммоларни муҳокама қилдик, аммо ёшларга тааллуқли бўлган ва мен тўхтаб ўтишни истаган муаммолар ҳам бор. Образли қилиб айтганда, июнь Пленуми ҳаммамиз учун, айниқса ёшлар учун ҳаёт китобига айланди. Ниҳоятда кўп хатлар келмоқда. Бу хатлар ёшлар ҳозир ғайрати жўш урган ва партия йўлини ниҳоятда қўллаб-қувватлаётганликларидан, мамлакатимизда содир бўлаётган ишларни қўллаб-қувватлаётганликларидан далолат бермоқда. Гўё ёшларга бир томондан осон бўлса, иккинчи томондан қийинроқдир, дейишмоқда. Улар ўзларини қайта қуришлари керак эмас, уларни йўналтириш керак.

Ўйлашимча, ёшлар ҳар хил. Айримларини қайта қуриш керак, чунки уларга салбий таъсир қилган турмушнинг маълум бир даврида яшадилар. Ҳозир эса бунга қарши курашиш керак. Ёшларнинг бир қисмини эса ҳақиқатда ҳам йўлга солиш керак.

Бу нуқтаи назардан қараганда, биз ғоявий душманларимиз ёшларимизга салбий жиҳатдан таъсир кўрсатиш учун иложи бўлган барча ишларни қилаётганликларини жуда яхши тушуниб турибмиз. Аммо уларнинг ҳаёти мураккаблашмоқда. Биз ўзимиз ҳақда гапираётганларимиз, ҳозир бизда муҳокама қилиш эркинлиги борлиги душманларимизнинг бизга қаратилган пропагандасининг мутлақо барбод бўлишига олиб келди.

«Юность» журналида анкета босиб чиқардик — ёшларга 20 та савол бердик. Ана шу анкетага бир неча минг жавоб келди. Жуда зўр хатлар келмоқда.

Масалан, мен нега партияга киряпман, деган хат бор. Уни ёш ишчи ёзган. У нима учун айнан ҳозир партияга кираётганлигини тушунтириб берган. У партияга ёши етганлиги учун эмас, ҳозир партиянинг обрўси ошганлиги учун, у янги ғоялар билан бойиганлиги, жаҳонда эътибор қозонганлиги учун кираяпман, деб ёзган. Бу обрў шундайки, — айнан ҳозир, етмиш йиллик йилида партияга кириш ишчи учун қўшимча ифтихордир.

Москва ёшлари Арбатга меҳр қўйдилар, деб давом эттирди ёзувчи. Аммо бу кўча кечқурун декорацияга ўхшайди. Ҳамма ёқ ёпиқ. Ёшлар ўтиришига жой йўқ.

М. С. Горбачев. Мен Москванинг Садовое кольцогача, айниқса кичик халқа йўлгача бўлган бутун марказини умуман идоралардан ҳоли қилиш ҳамда одамлар ўтириб ҳордиқ чиқариши, бир-бирлари билан учрашиб, гаплашиб ўтира оладиган жойга айлантириш керак деган фикрга қўшиламан. Одамлар учун мана шундай шароит яратиш зарур. Ҳозирги вақтда Москванинг шундай программаси ҳам бор.

Сўнгра Дементьев ишчи ўринбосарларни маънавий жиҳатдан тарбиялаш масаласига тўхталиб ўтди. Журнал редакцияси ҳунар-техника билим юртлари ўқувчиларини маънавий оталиққа олишни режалаштирмоқда. Биз ҳунар-техника билим юртларининг ишлаб чиқаришга келадиган ҳозирги талабалари ҳақиқатан ҳам маълумотли, ҳар жиҳатдан гўзал кишилар бўлишлари учун ҳамма ишларни қилиш керак деб, бутун мамлакатни оёққа турғизишни, ҳамма республикалардаги барча ижодий ташкилотларга, маданият муассасаларига мурожаат қилишни истаймиз, деди нотиқ.

Ва ниҳоят шуни айтмоқчиман. Мен мактаб ўқувчиларига ҳам, ҳунар-техника билим юртининг талабаларига ҳам, студентларга ҳам, барча кишиларга ҳам мўлжалланган «Тарих» оммабоп журнали чиқарилиши жуда зарур деб ўйлайман. Муқаддас сўз, муқаддас тушунча бўлган «Хотира» сўзидан баъзи келгиндилар ва иғвогарлар фойдаланмоқдалар. Биз эса уни мусаффо сақлашимиз зарур. Айни шу маънода халқимиз учун «Хотира» муқаддас ва ғоят қадрли сўз бўлиб келди.

«Театр» журналининг бош редактори **А. Д. Салинский** ўз нутқини совет театрини ривожлантиришнинг актуал проблемаларига бағишлади. У биз учун танқид эзгулик кучларини қарор топтириш учун зарур, ўтмишда содир бўлган салбий воқеаларнинг тарихан умри тугаганлиги тўғрисида ошкора гапириш кераклигини айтди.

Сўнгра нотиқ мамлакатда, ҳатто катта шаҳарларда ҳам театрлар тармоғи суст ривожлантирилаётганлигига эътиборни жалб этди. Айни вақтда ижара нархи қиммат бўлганлиги натижасида маданият саройларидан дуруст фойдаланилмаяпти. У студия театри ҳаракатини янада кенг ривожлантириш зарурлиги тўғрисида гапирди.

СССР телевидение ва радио эшиттириш Давлат комитетининг раиси **А. Н. Аксёнов** телевидение ва радио эшиттиришнинг ижодий союзлар билан ҳамкорлиги тўғрисида гапирди.

Учрашув охирида **М. С. Горбачев** бундай деди: бу ерда айтилган ҳамма гаплар мени ғоят руҳлантирмоқда. Биз бу учрашувни юксак даражада қадрлаймиз. Биз муносабатларимизни бундан буён ҳам шу тариқа йўлга қўямиз. Марказий Комитет, бугунги кунда у ерда ва давлат раҳбариятида ишлаб турган кишилар айни шундай тарзда — муштарак масъулиятимиз нуқтаи назаридан келиб чиқиб, суҳбатдошларнинг фикр-мулоҳазалари ва позицияларини ҳурмат қилган ҳолда учрашувлар, суҳбатлар, муҳокамалар ўтказиш ва ягона ёндашувни ишлаб чиқишга асосланган муносабатларимизни йўлга қўйиш тўғрисида ўйламоқдалар. Биз ҳаммамиз халққа ва ўз мамлакатимизга, социализмга хизмат қиламиз. Партия ҳам халқ хизматидадир ва барча ижодий кучлар ҳам халққа хизмат қилади. Бу хизматни муносиб тарзда адо этиш зарур. Муносиб тарзда ва мардонавор адо этайлик! Бу биринчидан.

Иккинчидан. Мен учрашувимизда ҳукм сурган вазиятдан жуда мамнунман. Бу вазият — мамлакатимизда, жамиятимизда содир бўлаётган ўзгаришларнинг ифодасидир. Ўйлайманки, бундай вазият бўлмаганида учрашувимиздан бунчалик таассурот олмаган бўлур эдим. Келинглар, шундай вазиятни авайлаб асрайлик! Авайлаб асраб, мустаҳкамлайлик ва ривожлантирайлик. Алоқаларимиз фақат шундай кенгашлар билан чекланиб қолмаслиги даркор, албатта. Зарур бўлиб қолганда, Марказий Комитет эшиклари очиқ, маслаҳатлашиш мумкин. Шунинг учун ҳам у ерга келинглар, ҳалол, ошкора, рўйи-рост фикрлашиш учун бемалол келаверинглар.

Сизлар сиёсий йўлимиз, жамиятни янгилашга қаратилган йўлимиз кучга кириб, чуқурлашиб ва катта самаралар бериши учун ғоят масъулиятлисизлар. Биз билан, партия билан бирга масъулиятлидирсизлар.

Биз революциямизнинг 70 йиллигини нишонлашга тайёргарлик кўряпмиз. Биз босиб ўтилган йўлни атрофлича умумлаштиришимиз, тарихий таҳлилни қайта қуришнинг ҳозирги проблемаларини ҳал этиш билан узвий боғлашимиз зарур. Биз улкан, буюк тарихимиз эга бўлган барча бойликлардан фахрланамиз ва мана шу муштарак бойлигимиз—моддий ва маънавий бойлигимизни кўпайтиришга тайёрмиз. Жамиятимизда ошкоралик вазиятини рўй-ростлик демократизм, танқид доирасида сақлаш лозим.

Шунинг учун фикрлашувимизни нимадан бошлаган бўлсак, шу билан тугатишни истайман. Биз сизлар катта ишларни амалга ошираётган жабҳани юксак қадрлаймиз: биз оммавий ахборот воситаларисиз катта ишларни амалга ошира олмаймиз. Биз бу жабҳада ўзгаришлар бўлишини, улар ўзимизнинг истиқболга мўлжалланган сиёсий йўлимиз руҳида бўлишини истаймиз. Сизларга муваффақиятлар тилайман.

КПСС Марказий Комитетида

(Давоми. Боши 1-бетда).

булғанишининг олдини олиш борасидаги ташкилий-техникавий тадбирлар изчиллик ва қунт билан амалга оширилишини таъминламаяптилар, чиқитсиз технологиялар яратиш ва жорий этиш, хом ашёдан комплекс равишда фойдаланиш ҳамда ишлаб чиқариш чиқитларидан фойдаланиш борасидаги ишларни кучайтиришга тегишли аҳамият бермаяптилар. Корхоналар коллективлари, илмий тадқиқот ва лойиҳа ташкилотлари коллективлари, инженер-техник жамоатчилиги шу вазифаларни ҳал этишга дуруст йўналтирилмаётир.

СССР Госплани, министрликлар ва идоралар табиатни муҳофаза қилувчи кўпдан-кўп объектлар қурилишига ажратилган капитал маблағларни сочиб юборишни давом эттирмоқда, бундай объектлар қурилишидаги паст суръатлар билан муросасозлик қилиб келмоқда ва натижада шу мақсадларга сарфланаётган маблағлар тегишли самара бермаяпти.

СССР Гидрометеорология Давлат комитети, СССР Мелиорация ва сув хўжалиги министрлиги, СССР Соғлиқни сақлаш министрлиги ва касаба союзларининг меҳнат техника инспекцияси ишлаб чиқариш интизоми бузилишининг пайини қирқишда етарлича матонат ва принципиаллик кўрсатмаяпти, объектлар лойиҳа ечимларидан чекинилган ҳолда ишлатилаётганлигига кўпинча муроса қилмоқдалар, ишда параллелчиликка йўл қўймоқдалар.

Шу нарса таъкидлаб ўтилдики, баъзи, партия, совет, касаба союз ташкилотлари КПСС Марказий Комитетининг 1987 йил январь Пленуми талаблари асосида ўз ишини қайта қуришда ҳамон сусткашлик қилмоқдалар, табиатни муҳофаза қилиш тадбирларини бажаришга бепарво қарайдиган корхоналарнинг раҳбарларига қаттиқ талаблар қўймаяптилар, меҳнат коллективларида ишлаб чиқариш технологиясига риоя этиш юзасидан зарур тарбиявий ишларни олиб бормаяптилар, министрликлар ва идоралар олдига шу ишдаги мавжуд камчиликларни тугатиш масалаларини кескин қилиб қўймаяптилар.

КПСС Марказий Комитети мамлакатнинг бир қанча районлари ва саноат марказларида экологик вазият нормалари қўпол равишда бузилишига йўл қўйилаётганлигини сира тоқат қилиб бўлмайдиган аҳвол деб ҳисоблаб, министрликлар ва идораларнинг раҳбарларидан, иттифоқдош ва автоном республикалар Министрлар Советларининг, халқ депутатлари область ва ўлка Советларининг раҳбарларидан шу масалаларга муносабатни тубдан ўзгартиришни, экологияни соғломлаштириш билан алоқадор вазифаларни ўз вақтида, тўла ҳал этиш борасидаги ишларни анча кучайтиришни талаб қилди.

Министрликлар ва идораларнинг раҳбарлари атроф-муҳит булғанишига йўл қўймаслик юзасидан самарали комплекс чоралар амалга оширилиши, КПСС Марказий Комитети ва СССР Министрлар Советининг шу проблема юзасидан кўзда тутилган қарорларидаги вазифалар бажарилишида интизомга риоя этилиши учун шахсан жавобгар бўлишлари қарорда таъкидланган.

Министрликларнинг коллегияларига, шахсан министрлар ва корхоналарнинг раҳбарларига ишлаб чиқаришда технологик интизомга риоя этилиши борасида қаттиқ тартиб ўрнатиш таклиф этилди. Чанг ва газли қурилмалар ҳамда тозалаш иншоотларидан янада самарали фойдаланиш мақсадида уларнинг техникавий ҳолати текшириб чиқилсин ва мавжуд камчиликларни йўқотиш чоралари кўрилсин. Корхоналарнинг санитария иҳота зоналарини яратиш тезлаштирилсин.

КПСС Марказий Комитети СССР Госплани, министрликлар ва идоралар зиммасига капитал маблағларни биринчи навбатда экологик жиҳатдан энг муҳим объектлар қурилишига сарфлаш, бу объектлар қурилиши жадаллаштирилишини таъминлаш вазифасини юклади. Қурилаётган ишлаб чиқариш объектлари лойиҳаларининг сифати қисқа муддат ичида экспертизадан ўтказилсин ва зарур ҳолда шу лойиҳаларни экология нормаларига мувофиқ маромига етказиш чоралари кўрилсин.

СССР фан ва техника Давлат комитети, СССР Фанлар академияси, министрликлар ва идоралар олдига тармоқ фанлари ва академия фани куч-ғайратларини чиқитсиз технологик жараёнларни яратиш ва уларни ишлаб чиқаришга тезроқ жорий этиш ҳаво ҳавзаси ва сув ҳавзасига зарарли модда чиқишни кескин равишда камайтиришни таъминлайдиган конструкциялар ва ускуналар ишлаб чиқаришга йўналтириш вазифаси қўйилди.

СССР Госплани, СССР Гидрометеорология Давлат комитети ва СССР Министрлар Советининг машинасозлик бюроси ишлатишда энг кўп йўл қўйиш мумкин бўлган зарарли моддалар концентрациясидан ортиб кетмайдиган кўрсаткичларни таъминлаш мақсадида машинасозлик маҳсулотлари тайёрлаш экспертизасини ташкил этиш юзасидан икки ой ичида СССР Министрлар Советига таклиф киритишлари зарур деб топилди. Бу ишда Машинасозлик министрликларининг масъулияти оширилди.

Ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларига технологик жараёнлар ва ишлаб чиқариш режимларида ҳаво ҳавзаси ва сув ҳавзасини булғашга олиб борадиган бузилишларига йўл қўймаслик учун янада принципиаллик ва муросасизлик билан иш олиб бориш вазифаси топширилди.

КПСС Марказий Комитети иттифоқдош республикалар Компартиялари Марказий Комитетлари, ўлка ва область партия комитетлари зиммасига регионлардаги экологик вазиятни тубдан яхшилаш ишини кенг ва комплекс ҳолда авж олдириб юбориш, буни ҳал этишга катта сиёсий аҳамиятга молик умумхалқ иши сифатида қараш вазифасини юклади. Бошланғич партия ташкилотлари, совет, касаба союз ва комсомол органларининг фаолияти кучайтирилсин, жамоатчилик ва меҳнат коллективлари бу ишга жалб этилсин.

СССР Телевидение ва радио эшиттириш давлат комитетига, марказий тармоқ ва маҳаллий газеталарнинг редакцияларига партия ва ҳукумат атроф-муҳитни соғломлаштириш борасида кўраётган чоралар тўғрисида совет кишилари ўз вақтида холис хабардор бўлиб туришларини таъминлаш, бу соҳадаги илғор иш тажрибаларини кенгроқ тарғиб этиш, мавжуд камчиликларни очиб ташлаш таклиф этилди.

• Украина ССРда Ўзбекистон адабиёти ва санъати кунлари таассуротлари

Дарддошлик

Эркин ВОҲИДОВ,
Ўзбекистон ССР халқ шоири.

Иван ДРАЧга

Ўзга тил, ўзга урф, ўзга анъана,
Ўзга табиатли халқлар ўғлимиз.
Ягона қисматнинг ҳукми-ла яна
Нечанчи бор ёндош тушди йўлимиз.

Олис Сиопьенинг тош кўчалари,
Шаҳроҳ Хрешатик, Чорсу, Регистон,
Тюменнинг, Неванинг оқ кечалари,
Тонготар суҳбатлар... эсла, қадрдон.

Бир-бировга очдик дил сиримизни,
Баҳсларга ҳеч замон нуқта қўймадик.
Йироқда соғиндик бир-биримизни,
Дийдор кўришганда сира тўймадик.

Бизни ошно этган қалбдир шеърпараст,
Элликда кўнгилдан кетмаган ёшлик.
Алвонга ёзилган шиорлар эмас,
Юракка битилган буюк дарддошлик.

Етти ёшда эдик қирқ учинчи йил,
Биринчи синфга қўйгандик қадам.
Она диёрингни маҳв этган қотил
Ўқидан Киевда йиқилди отам.

У пайт биз оч, юпун, кўзимиз дардлик,
Гўдак армонимиз, ўйимиз билан
Бошоқ териб, пахта чопиқ қилардик
Кетмонга етмаган бўйимиз билан.

Ўша пок болалик кетди қайларга!..
Эй, сен, битилмаган ўлмас достоним —
Малласоч, мовий кўз болакайларга
Она бўлган менинг Ўзбекистоним.

Йиллар ўтди, бизлар улғайган каби
Улғайди ёнма-ён бизнинг қардошлик.
Тошкент фалокати, Чернобиль ғами
Кўнглимизга солди яна дарддошлик.

Оламда не қудрат бордир аслида
Эллар бирлигидан кўра кучлироқ.
Унга битсам дейман улуғ қасида,
Баландпарвоз гапдан қўрқаман бироқ.

Қўрқаман, оталар ёди бор қутлуғ,
Мен не табаррук сўз қилардим тортиқ.
Миллионлар қалбига муҳрланган руҳ,
Қон билан битилган меҳрдан ортиқ.

Азизим, шоирсан, булар барчаси
Мендан кўра кўпроқ ўзингга аён.
Шоир — ўз халқининг юрак парчаси,
Йўқ, у юрак бўлиб туғилган исён.

Жон риштамиз замин тубида боғлиқ,
Мовий кўзларингда ошкора кўрдим:
Ўзбекистон — сенинг кўксингда оғриқ,
Украина — менинг жафокаш юртим.

Қанча ардоқласам ўрмонларингни
Гулшан боғларимни шундай суярсан,
Англайман дилдаги армонларингни,
Тупроғим дардига сен ҳам куярсан.

Мен Киевга учсам йўлимда бесас
Орол кўзгусида жимирлар қуёш.
У Шевченко кўрган мавжли денгизмас,
У зор кўбузчининг кўзидаги ёш.

Ҳаёт бешафқатдир, вақт эса қаттол,
Табиатга ўтмас зулму даъволар.
Биздан мерос қолар наҳотки беҳол
Нашаванд далалар, сувсиз дарёлар.

Йўқ! Ҳеч ишонмайман! Имон бор!
Халқ бор
Метин иродалик ва олтин бошлик.
Қардошлик сидқи бор мангу устивор,
Бор азалу абад бизнинг дарддошлик.

Русмиз, молдованмиз — заминимиз бир,
Ҳиндумиз, испанмиз — биттадир ҳаёт.
Киприкда томчидек қалқиб турган Ер
Бугун сену мендан кутмоқда нажот,

Насибамиз шудир, қисмат йўқ бўлак
Чигал, таҳликалик замонамизда —
Бу дардли дунёнинг куйчиси бўлмак
Бор экан, азизим, пешонамизда.

Куйимизни куйлаб, созимиз чалиб
Ўтармиз, қолажак кўрган азим.
Биз бир туп каштану мажнунтол бўлиб,
Боқий дарддошликка қилармиз таъзим.

Украина ССРда ўтган Ўзбекистон адабиёти ва санъати кунлари дўстлик ва қардошлик байрами сифатида унутилмайди. Икки қардош республика маданияти арбоблари учрашдилар, яқиндан, дилдан суҳбат қурдилар, ўзаро ижодий тажриба алмашдилар. Келажак план-режалари ва ҳамкорлик тўғрисида маслаҳатлашиб олдилар.

Суратларда: 1. СССР халқ артистлари Наби Раҳимов ва Ада Роговцева. 2. Ўзбекистон Ленин комсомоли мукофоти лауреати ҳайкалтарош Илҳом Жабборов ва Украина Рассомлар союзи правлениесининг секретари Николай Костюченко тасвирий ва амалий-декоратив санъат кўргазмасида. 3. Ўзбекистон ССР халқ артисти Байрам Матчонов украиналик дўстлари билан.

Ф. ҚУРБОНБОЕВ фотолари. (ЎзТАГ).

ОЛЕСЬ ГОНЧАР ҲУЗУРИДА

Украинада ўтаётган Ўзбекистон адабиёти ва санъати кунларининг иккинчи куни эди. Ўзбек китоблари кўргазмасига Олесь Гончар келди. Уни ҳеч ким саноқли кунлардан сўнг етмишга кирадиган кекса киши деб ўйламасди. Хушкайфият, самимийлик, меҳрибонлик, активлик уни безаб турарди.

— Менинг оғайниларимнинг ҳамма китобларини қўйдиларингми? — Бир китобни қўлига ола туриб, Союз консультантига юзланди у.

— Ҳатто Ўзбекистоннинг кейинги йилларда чиққан истеъдодли талантларидан, деб эътироф этилган ёш қаламкаш дўстларингизнинг ҳам асарларини қўйдик.

— Раҳмат. Шундай бўлиши керак.

Олесь Гончар меҳр билан қўлида ушлаб турган китоб Ойбекнинг «Навоий» романи эди.

— Бу асар билан, роман автори билан фақат сизларгина эмас, бизлар ҳам, қолаверса, бутун мамлакатимиз бирдай фахрланади. Улуғ Навоий ҳақида фақат шундай роман ёзилиши керак эди. Ойбекдек ноёб истеъдод аждодларининг кимлигини, уларнинг курашларини, айни вақтда ўзининг идеалини ёрқин кўрсатиб берди. — Ёзувчи китобни варақлай бошлади. — Шахсан мен бу романни ўзига хос маҳорат намунаси сифатида ўқийман. Борсаларингиз кўрасизлар, «Навоий» китоб жавонининг энг юқорисида турадиган асарлар қаторида турибди. Ҳа, бу романнинг ўрни баланд!

Олесь Гончар кўргазмани эринмай бир бошидан қараб чиқди.

Сўнг Союз консультантига шундай деди:

— Бу китоб кўргазмаси ҳали давом этади. Ўзбек адабиёти ва санъати кунлари муносабати билан чиқариладиган энг сўнгги асарларни ҳам олиб келиб, қўйинглар.

Олесь Гончар билан бўлган учрашувимиз унинг хонадонида суҳбатга айланди.

Атоқли адиб «мен у ерда шошилиб, фақат Ойбек ҳақида гапирдим, холос, ҳолбуки, унинг сафдошлари билан ҳам яхши таниш, қалин дўст эдим» деб, сўзлай кетди:

— Биласизми, Ғафур Ғулом, Абдулла Қаҳҳор, Уйғун, Зулфия, Комил Яшин каби устоз сўз санъаткорлари асарларини украин халқи ҳамиша севиб ўқийди. Уларнинг ижоди бетакрорлиги билан ажралиб туради. Масалан, Ғафур Ғуломнинг оташин шеъриятини эзгулик машъали десак, Абдулла Қаҳҳор прозаси мазмундорлиги билан диққатга сазовор. «Украина еллари» деб, ажойиб асар ёзган шоир билан фахрланмай, уни ғойибона (келишини кутгандим, афсуски келмабди) қучмай бўладими?! Зулфия лирикасининг адабиётимизда ўрни катта. Комил Яшин совет драматургиясининг жонкуярларидан, чинакам ижодкорларидан бири. Унинг янги асарини интиқ бўлиб кутиб турибмиз. «Ҳамза» романи билан улуғ шоир, маърифатчи ва революционерга ўзига хос ҳайкал қўйган дўстимга менинг оташин саломимни етказишингизни илтимос қиламан.

Ҳали кўргазмада томоша қилдингиз, Ҳамид Ғулом, Рамз Бобожон, Шукрулло, Асқад Мухтор, Мирмуҳсин, Иброҳим Раҳим, Одил Ёқубов, Пиримқул Қодиров каби ўзбек ёзувчиларининг асарларини ҳам украин китобхонлари аллақачон ўз она тилларида ўқимоқдалар. Улар ҳам менинг дўстларимдир. Ҳозиргина Украина радиосига шу ёзувчилар ва уларнинг ижоди ҳақида гапириб бердим.

— Александр Терентьевич, сиз бу галги Ўзбекистон адабиёти ва санъати кунларини қандай табриклайсиз?

— Табрикламайман, беихтиёр қучаман. Билсангиз керак, аввалги ўзаро адабиёт ва санъат кунлари бўлиб ўтганига йигирма йилдан кўпроқ вақт ўтди. Иш дедик, план дедик, имкониятлар бўлмаяпти дедик, бошқа ҳар хил тадбирлар билан овора бўлиб қолдик — адабиёт ва санъат кунлари ташкил қила олмадик. Бундай учрашувлар тез-тез, мунтазам бўлиб туриши керак. Негаки, тадбирнинг мақсади ниҳоятда юксак, эзгу, уни ўлчаб бўлмайди. Конкрет айтадиган бўлсак, мана шундай учрашувлар, ижодий кечалар, концертлар халқларимизни янгидан-янги меҳнат зафарларига илҳомлантиради, бир-бирига тобора яқинлаштиради, кўп миллатли совет бадиий маданиятининг янада юксалишига муносиб ҳисса бўлиб қўшилади. Қисқаси, шундай учрашувлардан қолмайлик, уларни ривожлантирайлик, токи партия ва ҳукуматимиз, халқимиз кутган маданий равнақ йилдан-йилга файзлашиб, гўзаллашиб борсин.

— Ўзбекистон ва Украина адабиётлари алоқаси, ўзбек ва украин ёзувчиларининг ижодий ҳамкорлиги ҳақида нима дейсиз?

— Икки миллий адабиёт алоқаси ва ҳамкорлиги ўзининг узоқ тарихига эга. Буни яхши биласиз. Ҳамза, Шевченко, Ҳамид Олимжонлар эъзозлаган, асарларида тараннум этган дўстлик ва қардошлик туйғулари ана шу алоқа-ҳамкорлик жонкуярларини янада илҳомлантирди, кучига-куч, ғайратига-ғайрат қўшди. Масалан, Ғафур Ғулом билан Микола Бажан, Абдулла Қаҳҳор билан Иван Ле дўстлигини ҳар қанча достон қилса арзийди. Худди шу устозлар даврида украин ва ўзбек адабий алоқалари яхши равнақ топди. Қардошлар бир-бирларининг адабиётлари учун фидокорлик намуналарини кўрсатдилар. Буни бизнинг устоз шоиримиз Микола Бажанга Ўзбекистон ССР халқ шоири фахрий унвони берилгани мисолида ёрқин кўриш мумкин.

Афсуски, кейинги йигирма йилдан кўпроқ вақт мобайнида ўзаро адабий алоқалар, ҳамкорлик сусайиб кетди. Бу ҳақда боя Союзимизда бўлган учрашувда батафсил гаплашиб олдик. Киевга келган Ўлмас Умарбеков, Эркин Воҳидов, Абдулла Орипов, Гулчеҳра Нуруллаева, Темур Пўлатов, Вячеслав Костиря, Айдар Османов, Муҳаммад Солиҳлар билан якдил фикримиз шуки, сусткашликка бугундан бошлаб чек қўйилади. Актив ижодий ҳамкорлик қилишга ўтилади. Яъни устоз ёзувчилар асос солган ва муносиб шаън билан давом эттирилган ижодий ҳамкорлик қайта тикланади.

Союзларимизнинг раҳбарлари келажак ишлари ҳақида батафсил маслаҳатлашиб олдилар. Навбатдаги беш йилликда Киевда ва Тошкентда нашр этиладиган китоблар плани тўғрисида келишиб олинди. Тошкентда октябрь ойида бўладиган Украина адабиёти ва санъати кунларига бизнинг Союз худди шундай планни тайёрлаб боради. Қардошларимиз эса, ўз режаларини ҳозирлаб қўйишмоқчи. Адабиёт ва санъат кунларида ёзувчиларнинг ижодий кечаларини уюштириш хусусида ҳам келишиб олдик. Имкониятига қараб, ўзаро адабиёт кунлари ёки фестивали ташкил этишни мўлжаллаяпмиз. Хуллас, ўзбек адабиёти ва санъати кунлари бизга катта имконият яратди. Биз уни юксак қадрлай билишимиз, шарофатидан баҳраманд бўла олишимиз керак!

— Қандай янги асарлар устида ишлаяпсиз?

— Кейинги вақтларда асосан кичик жанрда — ҳикояда ишлаяпман. Бир неча ҳикоям марказий газета ва журналларда эълон қилинди. Ўқигандирсизлар, балки. Ҳозир янгиларини тугатяпман. Ҳикоялар китоби қилиб чоп эттирмоқчиман. Шунингдек, публицистика жанрида ҳам ёзиб турибман. Йирик асар ҳақида ҳозир бир нарса деёлмайман. Лекин «Ибодатхона» деган романим «қайтадан туғилди».

Александр Терентьевич ўрнидан туриб, китоб жавонидан Москвада, «Известия» нашриётида «Халқлар дўстлиги кутубхонаси» сериясида чоп этилган китобни қўлига олди. Эски ибодатхона атрофида кечадиган воқеалар ҳақида ҳикоя қилувчи бу романни йигирма йил муқаддам танқид қилиб чиқишган эди. Ана шу ўринсиз, исботсиз мулоҳазалар рўкач қилиниб, асар узоқ йиллар босилмади. Мана, қайта қуриш, янгиланиш даврида эзгулик ғолиб чиқди: роман қарийб уч юз минг нусхада нашр этилиб, китобхонлар қўлига тегди. Ўзбек адабиёти ва санъати кунлари қатнашчилари ана шундай омадли китобхонлардан бўлишди. Уларга романни ёзувчининг ўзи лутфан тақдим этди.

Ўзининг етмиш ёшини қаршилаётган моҳир сўз устаси, халқимиз ва адабиётимизнинг қалин дўсти Олесь Гончарнинг янгидан-янги асарлар билан Бутуниттифоқ ўқувчиларини, жумладан, ўзбек китобхонларини ҳали кўп йиллар хурсанд этишига тилакдошмиз.

Ю. БЕРДИЕВ,
«Совет Ўзбекистони» махсус мухбири.

ГАЗЕТА ТАХЛАМЛАРИНИ ВАРАҚЛАГАНДА

«ҲУЖУМ»НИНГ ДАДИЛ ОДИМЛАРИ

«Ҳужум»! Разилликка, эскиликка қарши, зулматга, хурофотга қарши ҳужум! Октябрь инқилоби қуёшининг ҳаётбахш нурларидан баҳра ола бошлаган ўзбек хотин-қизлари бошлаган эди бу ҳужумни, бундан 60 йил илгари! Большевиклар партияси ва ҳукумат «ҳужум»чиларни қўллаб-қувватлади. Тезда «Ҳужум» бутун меҳнаткаш халқ ҳаракатига, шафқатсиз синфий курашга айланди.

Ўша йилларда газеталарда, жумладан «Қизил Ўзбекистон» газетасида ҳужумчилар ҳаракати жуда кенг ёритилган эди. Биз газетанинг 1929 йил январь ойидаги айрим сонларини варақлаб чиқдик:

Яқинда Андижон область Қўрғонтепа район Султонобод қишлоғида фирқа, комсомол, касаба ва хотин-қиз активларининг деҳқонлар билан қўшма мажлиси бўлди, бунда маориф комиссарлигининг ҳисоботи кўрилсада, хотин-қизлар мажлис мавзуига қараб ўтирмасдан, паранжига қарши курашни янада кучайтириш ҳақидаги масалани биринчи ўринга қўйиб чиқдилар. «Бу отнинг ўчкир паранжидан қачон батамом қутиламиз! Қачонгача эркаклар «ҳужум»га ғов солишади, ҳукуматимиз уларнинг танобини қачон тортиб қўяди», «Ҳукумат декрет чиқарсин» деб талаб қилдилар. Залда «Битсин хурофот! Чиқсин декрет» деган овозлар янгради.

* * *

«Қашқадарё округининг Янгиҳором районидан юз чақирим узоқликдаги Қизил мозор қишлоғида хотин-қизларнинг мажлиси бўлиб, паранжилар ўтлангага улоқтирилди. «Хотин-қизлар ҳуқуқига тажовуз қилувчиларга қаттиқ жазо берилсин» деб талаб қилинди.

* * *

«Қўрғонтепа районидаги хотин-қизларнинг конференциясида 111 киши тўпланди. Хотин-қизлар озодлиги ва уларнинг шўроларга қатнашувини кучайтириш тўғрисида маърузалар бўлди. Жуда кўп саволлар беришди. 17 хотин музокарага чиқди. Улар эндиликда хотин-қизларнинг иқтисодий озодлигини мустаҳкамлаш учун артеллар тузишни талаб қилдилар.

* * *

Бухоронинг Эскишаҳари Мирзараҳмат гузарида бўлган мажлисга хотин-қизлар паранжисиз гала-гала бўлиб эрларидан бурун йиғилдилар. Мажлисга тумшуғини суқиб кириб қолган амирликнинг қолдиқлари—даллоллар, эшон ва савдогарларни ҳайдаб чиқардилар. «Хотин-қизларнинг ҳуқуқини тўла ҳимоя қиладиган қонун эълон қилинсин» деб қарор чиқардилар.

* * *

Газетанинг 9 январь сонида Тиллахонованинг «Дўрмон хотин-қизлари» сарлавҳали мақоласи босилган. Унда қуйидаги жумлаларни ўқиймиз: «Шўро сайловига тайёргарлик бошланди. Қишлоқда 1050 киши сайлов ҳуқуқига эга бўлиб, шундан 407 таси хотин-қиз. Сайловчи хотин-қизларнинг мажлислари алоҳида ўтказиляпти. Ўтган йили Дўрмон қишлоғидаги шўрога уч хотин-қиз ўтказилган эди. Бу йил беш киши ўтказилмоқчи. Ҳозир қишлоқда 200 дан кўпроқ хотин-қиз паранжисиз ҳур яшаяпти».

* * *

Ўша кунлари партиямизнинг хотин-қизлар озодлиги борасидаги сиёсатини нотўғри тушуниб оғмачиликка йўл қўйган айрим раҳбар ходимлар бўлган эди. «Қизил Ўзбекистон» газетасининг 14 январь сонида бунга қарши «Мустаҳкам синфий кураш учун» сарлавҳали катта сиёсий мақола босилган. Бунда «Ҳужум» синфий курашнинг муҳим бир соҳаси эканлиги ҳам назарий, ҳам амалий далиллаб берилган.

Нашрга тайёрловчи:
Т. РУСТАМОВ.

Редактор
Л. ҚАЮМОВ.

РЕКЛАМА * ЭЪЛОНЛАР

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ПЕДАГОГИКА ИНСТИТУТИ
кафедралар бўйича вакант вазифаларга

КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

мудирлар: миллий группаларда рус тили (гуманитар факультетлар), мактаб гигиенаси ва ёш физиологияси, алгебра ва сонлар назарияси, рус ва чет эл адабиёти, ўзбек тили ва адабиётини ўқитиш методикаси (фан кандидатлари, доцентлар);

профессорлар: диалектик ва тарихий материализм, меҳнат таълими методикаси, қозоқ филологияси, табиий география;

доцентлар: СССР тарихи, психология, тарих ва жамиятшунослик ўқитиш методикаси, рус ва чет эл адабиёти, ўқитишнинг техник воситалари, иқтисодий география, жисмоний тарбия (табииёт факультетлари), ўзбек тили ва адабиёти ўқитиш методикаси, чет тиллар (табииёт факультетлари), халқ маорифини бошқаришнинг илмий асослари, расм;

катта ўқитувчилар: халқ маорифини бошқаришнинг илмий асослари — информатика, совет давлат ҳуқуқи мутахассисликлари бўйича, педагогика, иқтисодий география, миллий группаларда рус тили (табииёт факультетлари), чет тиллар (гуманитар факультетлар), табиий география;

ўқитувчилар: миллий группаларда рус тили (гуманитар ва табииёт факультетлари), КПСС тарихи (гуманитар ва табииёт факультетлари), сиёсий иқтисод, жисмоний тарбия (гуманитар ва табииёт факультетлари), математика ўқитиш методикаси, меҳнат таълими методикаси, биология, расм ўқитиш методикаси, тасвирий санъат ва чизмачилик ўқитиш методикаси, чизмачилик, рус тилшунослиги, халқ чолғу асбоблари, музика ўқитиш методикаси, халқ маорифини бошқаришнинг илмий асослари — ранг-тасвир, граждан мудофааси мутахассисликлари бўйича, фортепиано, дефектология ва сурдопедагогиканинг клиник асослари.

Конкурс муддати — 10 августгача.

Ҳужжатлар қуйидаги адресга юборилсин: Тошкент шаҳри, 100-алоқа бўлими, Педагогика кўчаси, 103-уй. Кадрлар бўлими.

ГРАЖДАНЛАР ДИҚҚАТИГА!

Кейинги пайтда республикада газ асбобларини ишлатишда ёнғин хавфсизлиги қоидаларига риоя қилмаслик оқибатида ёнғин чиқиши кўпайди. Бу ҳодисалар асосан газ ўтказгич қувурлар ва уларга уланган узеллар маҳкамлиги бузилиши, шунингдек газ плиталарининг горелкаларидан газ тарқалиши сабабли рўй бермоқда.

Табиий ва суюлтирилган баллонли (одатда пропан ва бутан аралашмаси) газ ҳавога қўшилиб портлаш хавфини туғдиради. Шу сабабли бино ичида газ ҳиди сезилган пайтда гугурт, зажигалка ёндириш, электр мурватларини улаш, бинога очиқ оловли предметлар билан кириш, чекиш мумкин эмас. Булар портлашга олиб келиши мумкин.

Газлаштирилган квартираларда ҳар куни эрталаб газ плиталари, ўлчагичлар ўрнатилган хоналарни шамоллатишни тавсия қиламиз.

Газ ўтказувчи қувурлар, баллонлар ва газ асбобларидан газ чиқаётганлигини аниқлаш учун гугурт чақиш мутлақо тақиқланади. Бунинг учун фақатгина совун аралашмасидан фойдаланиш керак.

Болаларга ва газ қурилмалари билан нотаниш бўлган шахсларга газ асбобларини улаш ва улардан фойдаланишга рухсат берманг.

Уй бекаларига газ плиталарида таги кенг бўлган катта ҳажмли (бак, челак) идишларда сув иситишда махсус конфорка халқаларидан фойдаланишни маслаҳат берамиз.

ГАЗ КОЛОНКАЛАРИ ВА ГАЗЛАШТИРИЛГАН ПЕЧЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ ЧОҒИДА ЭСДА ТУТИНГ:

— мўри тортиши ёмонлашган пайтда колонка ёки газлаштирилган печдан фойдаланманг;

— газ ҳидини сезишингиз ҳамоно газ асбобларини дарҳол ўчиринг:

Бахтсиз ҳодисалардан нари бўлай десангиз:

— плита яқинидаги (ёки ўлчагич ёнидаги) газ кранини плита кранларининг ҳаммаси ёпиқлигини текширмай туриб очманг;

— қўлда ёқилган тайёр гугурт чўпи бўлмай туриб плита кранларини очманг;

— ёниб турган горелкаларга суюқлик тегишига йўл қўйиш мумкин эмас. Агар тасодифан шундай ҳолат рўй берса дарҳол горелкани ўчириш, тозалаш, газ плитаси устидаги суюқликни бартараф қилиш зарур.

— конфоркани олиб қўйиб бевосита горелка устига идиш қўйманг;

— кранлар, горелка ва ўлчагичларни қаттиқ нарсалар билан урманг, шунингдек кран мурватларини омбурлар, қисқичлар, калитлар ва ҳоказо билан бураманг;

— газ плитаси ёки газ ўтказувчи қувурларни ўзбошимчалик билан тузатманг;

— газ трубаларига, қувурларига, плита ва кранларга арқон улаб уларга кир ёйиш ёки бошқа нарсалар осиш мумкин эмас;

— иситувчи печлар ва асбоблардан бир метр масофада баллонлар қўйиш;

— баллонларни иситиш;

— тўлдирилган баллонларни подвалларда сақлаш

ТАЪҚИҚЛАНАДИ

Ўзбекистон ССР Ички ишлар министрлиги Ёнғиндан сақлаш бошқармаси

Ўзбекистон Республика кўнгилли ўт ўчирувчилар жамияти.

РЕСПУБЛИКА РУС ТИЛИ ВА АДАБИЁТИ ПЕДАГОГИКА ИНСТИТУТИ
кафедралар бўйича вакант вазифаларга

КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

профессор: умумий тилшунослик;

доцентлар: рус тилшунослиги, адабиёт назарияси ва таржима, ҳозирги замон рус тили (2), нутқ маданияти ва ўқитишнинг техникавий воситалари;

катта ўқитувчилар: сиёсий иқтисод, рус адабиёти, совет адабиёти, умумий тилшунослик, фалсафа (фан кандидатлари), граждан мудофааси;

ўқитувчилар: рус тили ва адабиёти ўқитиш методикаси, фалсафа, рус тили амалий курси.

Конкурс муддати — 1 августгача.

Адрес: 700110, Тошкент шаҳри, Академик Решетов кўчаси, 4-уй.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети аппарати партия ва касаба союз ташкилотлари Марказий Комитетнинг масъул ходими Б. М. Рустамовга онаси

Муқаддас Аъзамовна ОДИЛХЎЖАЕВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қиладилар.

Ўзбекистон ССР Мелиорация ва сув хўжалиги министрлиги коллегияси, партия ва касаба союз ташкилотлари Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган ирригатор, республика аҳамиятидаги шахсий пенсионер

Иван Александрович ФОКИНнинг

вафот этганлигини чуқур қайғу билан билдириб, марҳумнинг оила аъзоларига таъзия изҳор қилади.

• Спорт

ҚАЙИҚ ҲАЙДАШ:
УНИВЕРСИАДА СОВРИНДОРИ

Югославиянинг Загреб шаҳрида жаҳон студент-ёшларининг Универсиада ўйинлари қизғин давом этмоқда. Совет ёшлари спортнинг ҳар бир тури бўйича мусобақаларда маҳорат кўрсатиб, ғолиблик супасига кўтарилишга ҳаракат қилмоқдалар. Эшкак эшиш баҳслари ҳам қизиқарли бўлди. Жумладан минг метрлик масофага икки кишилик байдаркада эшкак эшиш бўйича республикамиз вакили Татьяна Числова ҳамроҳи Н. Карбукова билан астойдил ҳаракат қилиб, маррада иккинчи бўлди. Улар 1 минут 47,82 секундлик натижа билан Универсиаданинг кумуш медалларини қўлга киритишди.

ЧИМ ХОККЕЙ:
«АНДИЖАНКА» МАВҚЕИ

Аёллар олий лига командалари ўртасида мамлакат чемпионатининг тўртинчи тур ўйинлари бошланди. Москвада чемпионат пешқадами «Колос» хоккейчилари пойтахт спартакчиларини 3:1 ҳисобида мағлубиятга учратиб, 24 очко билан мавқеларини яхшилаб олишди. Иккинчи ўринда бораётган «Таурас» Тирасполнинг «Текстильщик» коллективидан (1:0) устун келиб, очколарини 22 тага етказишди. «Андижанка» қизлари эса Москва жисмоний тарбия институти хоккейчилари билан ўйнаб (1:1), ўз ҳисобларига биттадан очко ёзишди. Хоккейчиларимиз 17 очко билан учинчи ўринни эгаллаб туришибди.

• Тинглаганг, томоша қилинг

16 июль, пайшанба

Телевидение

МТ-I. 8.00 — «90 минут». Тонгги программа. 9.30 — Халқ куйлари. 9.45 — Улуғ Октябрнинг 70 йиллигига. 11.55 ва 16.30 — Янгиликлар. 16.40 — Ҳужжатли фильмлар. 17.10 — Спорт ва шахс. 17.40 — Ироқ телевидениесининг программаси. 18.30 — ...16 ёшгача ва ундан катталар. 19.15 — Дунё воқеалари. 19.30 — Мультфильмлар. 19.50 — Қайта қуриш ва ошкоралик. 20.20 — Улуғ Октябрнинг 70 йиллигига. 21.30 — Время. 22.05 — Останкино концерт студиясида шоир Л. Ошанин билан учрашув. 23.05 — Дунё воқеалари. 23.20 — Кинопанорама.

МТ-II. 9.00 — Гимнастика. 9.20 Ҳужжатли фильмлар. 9.45 — Тожикистон ССР Давлат телерадиоси халқ чолғу оркестрининг концерти. 10.25 — Испан тили. 10.55 — Онамларнинг мактаби. 11.25 — Концерт. 11.55 — «Шубҳаланаётган одам». Бадиий фильм. 13.15 — «Қишлоқда кеча ва кундузлари». Сюита. 13.25 — «Буюк эртакчининг сири». Бадиий фильм. 14.30 — Олтой телевидениесининг программаси. 15.30 — Янгиликлар. 15.40 — Студентларнинг жаҳон ёзги ўйинлари. 18.30 — Янгиликлар. 18.40 — Ритмик гимнастика. 19.10 — Фильм-концерт. 19.40 — Саёҳатчилар клуби. 20.30 — Хайрли тун, кичкинтойлар! 20.45 — Ҳамдўстлик. 21.15 — Тула шаҳар бадиий коллективларининг чиқиши. 21.30 — Время. 22.05 — Концерт. 23.05 — Спорт программаси. 23.35 — Янгиликлар.

УзТВ-I. 7.10 — Ритмик гимнастика. 7.30 — Салом кичкинтойлар! 7.40 — Ҳужжатли фильм. 8.00 — Ахборот. 8.20 — Тонгги тароналар. 8.30 — Болалар учун фильм. 17.30 — Янгиликлар. 17.40 — Абитуриент-87. 18.15 — Интернационал дўстлик клуби. 18.50 — Мультфильм. 19.00 — Агросаноат ва Озиқ-овқат программаси. 19.30 — Ахборот. 19.45 — Инсон болаликдан бошланади. 20.30 — Ахборот. 20.50 — «Сенсан севарим». Адабий-музикали композиция. 21.30 — Время. 22.05 — Оилавий пудрат афзалликлари ҳақида. 22.35 — Самарқанд бадиий ҳаваскорларининг концерти.

УзТВ-II. 19.35 — Ҳовлимиздаги стадион. 20.05 — Реклама. 20.15 — Ҳужжатли фильм. 21.00 — Партия турмуши: сафларининг тозалиги учун. 21.30 — Время. **Душанба**. 22.05 — Агросаноат: имконият ва реаллик. 22.20 — «Минарҳарлик Жўра овчи». Бадиий фильм, 2-серия. 23.25 — Шу куннинг янгиликлари.

Радио

БИРИНЧИ ПРОГРАММА. 8.30 — Лирик концерт. 9.30 — Ленинча дўстлик байроғи остида. 12.10 — Ишчинома. 13.00 — Малши. 13.30 — Ўзбек экрани куйлари. 14.00 — Қишлоқ хўжалик ходимлари учун эшиттириш. 15.40 — Қаҳрамон пионерлар. 16.00 — Улуғ Октябрнинг 70 йиллигига. 18.15 — Икки дунё — икки турмуш тарзи. 18.30 — Жаҳон халқларининг куйлари. 19.20 — Юность Узбекистана. 20.50 — Халқаро кундалик. 21.00 — «Шарқ юлдузи» журнали саҳифаларида. 21.20 — Чорвадорлар учун концерт. 22.30 — Радиотингловчиларнинг талабларига биноан концерт.

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ
(«Советский Узбекистан»)
Орган ЦК Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР
Издается на узбекском языке

Редакция адреси: 700083, ГСП, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

Хатлар ва оммавий ишлар бўлими телефонлари — 33-21-43, 32-53-16, 32-53-20, 32-53-21, 33-11-49, 32-54-06.